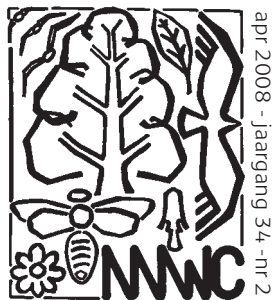

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Hak-al

IN DIT NUMMER

- Een wereld vol ijsvogels (2)
- Vogels en recreatie
- Oproep: zomerkamp 2008

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
☎ 0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
e-mail: redactie@nvwc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Cocky de Groot
Harry van de Warenburg
Ruud Post

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
GraphiCCommunication
Culemborg

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
G. Greeve, J.J. Geleedst,
Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden
verspreid.

Van de redactie

Beste Hak-al-lezers,

Eindelijk is het voorjaar. Na een vreemde winter met een paar dagen schaatsen in december, herfstachtig weer in januari-februari en een witte Pasen (!) barst de lente uit al haar voegen. Alles staat in de knop of zelfs al in bloei, de zomervogels druppelen of stromen weer binnen en de eerste libellen zullen rond deze tijd hun vleugels strekken. Het is duidelijk tijd om eropuit te gaan. Maar eerst kunt u nog even wat extra inspiratie opdoen via deze Hak-al.

Wat hebben wij deze keer voor u in de aanbieding? Wat te denken van een groot verhaal van Leo van der Kooij over ijsvogels. Ook in de vorige aflevering van de Hak-al deed hij een en ander uit de doeken over deze magnifieke vogelsoort. Deze keer kijkt hij over de landsgrenzen heen en bespreekt hij enkele ijsvogelsoorten uit andere werelddelen. Het verhaal gaat vergezeld van een flink aantal foto's die hij zelf nam tijdens een reis naar Brazilië.

Een ander stuk van Leo is zijn relaas over een excursie naar de Oostvaardersplassen eind februari. Hij weet fraai duidelijk te maken dat de thuisblijvers ongelijk kregen. Puur genieten dus daar in de Flevopolders. Een tip: als u rond deze tijd naar de OVP gaat, is er nog veel meer te zien. Wie een beetje doorvogelt, kan eind april aan de randen van het IJsselmeer meer dan 100 vogelsoorten op een dag zien en horen.

Aan de andere kant... dat kunnen we begin mei ook in onze contreien. Dat bewijzen we ieder jaar weer tijdens de Big Day, de 22-uurs vogelmarathon in het NVWC-gebied. Daarbij worden door de winnaars steevast ruim 100 soorten gescoord. En dan mogen ze slechts gebruik maken van de fiets. Dit jaar vindt de Big Day plaats van vrijdagavond 9 t/m zaterdagmiddag 10 mei. Opgeven kan individueel op per team (twee personen) bij Daniël Beuker: 06-44974299 of vogel_freak@hotmail.com. De winnaar van de Gouden Snip van de afgelopen vijf edities doet deze keer niet mee, dus de titel is vacant.

Voor de deelnemers aan de Big Day is de dodaars altijd een gewilde want lastige soort. Ellen Geleedst maakt in haar rubriek 'Waar komt die naam vandaan?' duidelijk dat zij ook wat moeite heeft met dit duikertje.

Andere vaste rubrieken die erg interessant zijn: 'Goed Gezien', deze keer met op hondendrollen foeragerende groene spechten, en de vorige keer geïntroduceerde rubriek 'Literatuur', met in deze aflevering de jeugdroman Zilververlker, over de avonturen van een vleermuis.

Uiteraard is deze opsomming niet volledig. Ik zou zeggen: ontdek zelf wat deze Hak-al nog meer te bieden heeft. Maar daarna: naar buiten!

Veel (lees)plezier,

Louis van Oort

Nummer 1

Het voorblad
Dodaar

Foto:
Gerrit Jan Klop

- 04** Een wereld vol ijsvogels (2)
- 07** Goed gezien! *Groene specht fourageert op hondendrol*
Mysterybird
- 08** Van de leesplank: *januari-februari 2007*
- 11** De natuurdagen
- 12** Liternatuur: *Zilvervlek*
- 13** Waar komt die naam vandaan?
Dodaars: Een beetje een bedenkelijke naam voor een bedenkelijk beestje
- 14** Oostvaardersplassen: Excursie van de vogelwerkgroep
- 16** Mussen in Culemborg en omgeving
- 19** www.padden.nu
- 20** Nieuws van het bestuur
- 26** Nog meer met prima website
- 28** Jaarverslag 2007: Bibliotheek NWWC
- 29** Samenwerkingsconvenant ondertekend
- 30** Convocaties
- 34** Aanmeldingsformulier zomerkamp Kampina
- 35** Adressen
- 36** Agenda

Een wereld vol ijsvogels (2)

door Leo van der Kooij

Een ontmoeting met deze vliegende edelsteen is voor iedereen met belangstelling voor vogels een geweldige ervaring. In ons land vinden we ijsvogels altijd in de nabijheid van water. Helder en bij voorkeur stromend water heeft hij het liefst. Alleen zo heeft hij het meeste profijt van zijn jachtmethode.

Op de uitkijk aan de oever of op een overhangende tak houden ze de blik gericht op het water. Wanneer ze een visje, een waterinsect of een andere waterbewoner van het formaat dat ze aankunnen, in de gaten krijgen, duiken ze in een bliksemsnelle vaart naar beneden om met hun stevige snavel de prooi te grijpen. Vaak verdwijnen ze daarbij helemaal onder water.

Europa karig bedeed

In onze streken en verder in heel Europa komt maar één soort ijsvogel voor. In andere delen van de wereld zijn veel meer soorten ijsvogels te vinden. Alle soorten zijn ondergebracht in een afzonderlijke familie, de alcedinidae ofwel ijsvogelachtigen. De geleerden zijn het er niet helemaal over eens hoeveel ijsvogelsoorten er precies in de hele wereld voorkomen. In verschillende boeken trof ik aantallen aan die lagen tussen 87 en 92. Als je deze getallen goed tot je laat doordringen, wordt het duidelijk dat ons werelddeel met maar één soort schamel bedeed is. Zo komen in Zuid-Amerika vijftien, in Afrika tenminste zestien en in Zuidoost-Azië twintig soorten voor. Dit zijn al indrukwekkende aantallen voor ons Europeanen, maar helemaal buitensporig is het aantal soorten dat voorkomt in het gebied dat Australië, Nieuw Guinea, de Filippijnen en de eilandenrijken van oostelijk Indonesië (Wallacea) en de westelijke Stille Oceaan omvat. Hier worden in totaal maar liefst 90 soorten geteld. Hierbij zijn soorten die maar op een enkele eilandengroep of zelfs maar op een enkel eiland(je) voorkomen.

Bandijsvogel

Nu zullen de rekenaars onder jullie ongetwijfeld opmerken dat het totaal aan ijsvogelsoorten van ieder werelddeel bij elkaar opgeteld het totaal aan

soorten op de wereld ruimschoots overtreft. Helemaal juist, maar er zijn nogal wat soorten die in twee of zelfs drie werelddelen te vinden zijn en die dus meermalen meetellen. Ook zullen oplettende lezers zich afvragen waar in bovengenoemd overzicht het werelddeel Noord-Amerika gebleven is. Welnu, net als wij Europeanen moeten de inwoners van Canada en de Verenigde Staten het met maar één soort doen. Dit is de bandijsvogel (belded kingfisher, *Megaceryle alcyon*). Deze soort is veel groter dan onze ijsvogel en lang niet zo mooi gekleurd. De vogel heeft het formaat van onze kauw, is hoofdzakelijk blauwgrijs van kleur met een witte borst en buik. Op zijn kop, net als bij alle ijsvogels naar verhouding groot en met een forse snavel, draagt hij een bossige kuif van blauwgrijze

veren. De levenswijze van deze soort komt in alle opzichten overeen met de onze. Af en toe verdwaalt er een in onze richting, zij het uiterst zelden. In de hele twintigste eeuw zijn er niet meer dan tien in Europa waargenomen. De meeste hiervan kwamen in Ierland, IJsland en Groot-Brittannië terecht. In 1899 dook er zelfs een exemplaar in ons land op. Een oplettende vogelaar had deze bijzondere dwaalgast op 17 december van dat jaar bij het dorp Rheden bemachtigd. De uitdrukking 'bemachtigd' komen we nog wel eens vaker tegen in oudere vogelboeken. Het betekent niets anders dan dat de vogel is geschoten en in veel gevallen, na te zijn opgezet, in een wetenschappelijke verzameling is opgenomen. Ook deze vogel genoot dus de twijfelachtige eer als opgezet exemplaar de wetenschap te dienen. Helaas heeft hij nog geen halve eeuw zijn taak kunnen vervullen, want bij de Duitse invasie van ons land in mei 1940 trof

een bom zijn verblijfplaats en kwam aan zijn 'tweede leven' een droevig einde. Gelukkig is er nog wel een foto van de opgezette vogel bewaard gebleven.

Reuzen en dwergen

Zelf ben ik nog nooit in Noord-Amerika geweest en heb ik deze ijsvogel dus nog nooit kunnen waarnemen. Vorig jaar was ik op een naturreis in Brazilië en twee jaar eerder in Suriname. Toen heb ik wel ijsvogels gezien. Over de rivieren varende en de oevers afspeurend, zijn ze niet te missen. In heel Zuid-Amerika komen vijf soorten voor. De grootste is de Amerikaanse reuzenijsvogel. Deze lijkt heel veel op zijn Noord-Amerikaan familielid. Hij is alleen nog een stuk groter. Het is een opvallende verschijning die vaak door zijn luidruchtigheid nog eens extra de aandacht trekt. De andere vier soorten hebben een nagenoeg identiek verenkleed: kop, staart en rugzijde mooi glanzend groen en keel, borst en buik wit. Zij verschillen voornamelijk van elkaar in grootte. Van de 13 cm. lange groene dwergijsvogel vormen zij met elkaar samen een mooie oplopende reeks tot de 30 cm. grote Amazone-ijsvogel. Al die soorten heb ik in het prachtige natuurgebied de Pantanal in Brazilië te zien gekregen. Van drie soorten heb ik foto's kunnen maken.

Aan de andere kant van de wereld, in Azië, ben ik ook een paar keer op bezoek geweest. Ook hier is het niet moeilijk om ijsvogels te zien te krijgen. Een soort komt bijna overal voor, langs de kusten vanaf de Rode Zee in het westen tot de eilanden in de Stille Oceaan in het oosten. Het is de witkraagijsvogel, ook wel bekend

onder de naam mangrove-ijsvogel (*Halcyon chloris*), een veel voorkomende vogel die zich duidelijk laat zien en opvallend luid tekeer gaat. Ook in het binnenland is hij in open cultuurlandschappen, zoals sawa's, aan te treffen. Bij de ornithologen staat hij bekend als de nachtmerrie voor taxonomen. (Taxonomen zijn die biologen die zich bezighouden met het classificeren en zo juist mogelijk benoemen van de planten-

en diersoorten). Van deze soort zijn tot nu toe maar liefst vijftig verschillende ondersoorten beschreven. Deze verschillen maar weinig in grootte (23 tot 25 cm.), maar veelal in kleur. De ondersoort die ik op Java en Sulawesi heb gezien, is hemelsblauw met een witte buik en halskraag. De kop is voorzien van een petje in dezelfde hemelsblauwe kleur en daaronder loopt een donker masker vanaf de stevige, zwarte snavel tot achter de ogen.

De grootste ijsvogel is de bekende kookaburra (*Dacelo novoguineae*), die in Australië heel algemeen voorkomt in open bosland, parken en tuinen. Deze vogel is vooral bekend om zijn luide, kakelende lach. Met zijn grootte van 42 cm. is het een

ware reus vergeleken bij de kleinste soort, de Afrikaanse bruinkopdwergijsvogel (*Ceyx lecontei*). Dit dwergje is maar 10 cm groot van snavelpunt tot staartuiteinde. Het vogeltje heeft maar liefst een snavel van bijna 3 cm. lang, zodat er maar weinig echte lichaamslengte overblijft.

Bulldozer

Niet alle ijsvogels zijn gebonden aan water en vangen visjes. Er zijn ook heel wat soorten die in bossen en savannen voorkomen, hoofdzakelijk kleine reptielen en grote insecten vangen en in boomholten nestelen of nestgangen in gebruikte termietenheuvels graven. Zij worden wel samengevat onder de naam bosijsvogels. De Australische kookaburra behoort tot deze groep. In deze groep van ijsvogels is wel een heel eigenaardige figuur ondergebracht. Het is de kikkerbekijsvogel, in het Engels shovel-billed kingfisher (*Clytoceyx rex*). Deze forse soort leeft in de oerwouden van Nieuw-Guinea. Met zijn bijzonder brede en forse snavel ploegt hij de bosbodem om op zoek naar wormen, insecten, larven, slakken, hagedisjes en jonge slangen. Waarnemers van deze merkwaardige vogel rapporteerden dat zij op een zoektocht naar voedsel wel een halve vierkante meter bosgrond bijna tot een diepte van 10 cm. omploegen. Met recht kan je zo'n vogel een gevederde bulldozer noemen. Hoewel hij niet zeldzaam schijnt te zijn, is hij moeilijk in het

donkere oerwoud waar te nemen. Dat blijkt ook wel uit het feit dat ik nergens een foto van deze sinjeur heb gevonden. Zelfs het nest is tot nu toe nooit ontdekt.

Dit is zo maar een willekeurige

greep uit het vele dat over ijsvogels te vertellen is. Degenen van wie de interesse is gewekt en meer wil weten, verwijs ik naar de hieronder genoemde literatuur, die ik bij het schrijven van mijn artikelen geraadpleegd heb. Ik hoop met dit artikel en dat in het vorige nummer van de Hak-al de interesse gewekt te hebben voor onze ijsvogel en de vele interessante ijsvogelsoorten die op onze wereld leven. Van veel soorten is nog maar weinig bekend. Wel weten we dat er nogal wat soorten zijn waarmee het er niet best voorstaat. Wereldwijd staat het milieu onder steeds zwaardere druk van de homo sapiens, die een steeds groter beslag legt op de leefomgeving van zijn medeschepselen. Laten we met zijn allen ons best doen om in onze eigen omgeving en elders ervoor te zorgen dat we nog lang kunnen genieten van de flora en fauna in hun natuurlijke omgeving, waarvan de ijsvogels zulke mooie en boeiende vertegenwoordigers zijn.

Geraadpleegde literatuur:

Del Hoyo c.s., Handbook of the birds of the world, volume 6, Lynx
 Ward J M Hagemeijer c.s., The EBCC Atlas of European Breeding Birds, T & AD Poyser
 Killian Mullarney c.s., ANWB Vogelgids van Europa, ANWB
 Arnoud B. van den Berg c.s., Zeldzame vogels van Nederland, Avifauna van Nederland Ⓓ, KNNV
 C Hilary Fry c.s., Kingfishers Bee-eaters & Rollers, Helm
 Brian J. Coates c.s., A guide to the Birds of Wallacea, Dove
 Hilary Welch c.s., Where to watch Birds in Turkey, Greece and Cyprus, Hamlyn
 Michael Walters, Complete checklist Vogels van de Wereld, Tirion
 Jorge R. Rodriguez Mata c.s., Collins Field Guide Birds South America, Collins

Goed gezien!

GROENE SPECHT FOERAGEERT OP HONDENDROL

door Jouke Altenburg

Vrijdag 21 maart 2008

Op een drijfnatte, waterkoude Goede Vrijdag was een groene specht in de regen het bekijken meer dan waard. Vanuit onze woonkamer kon ik zijn foerageergedrag met de kijker op een afstand van een meter vijftien goed volgen. De etensronde werd besloten met een krachtige hip naar de boomstam. Direct na het vertrek van de groene specht met de paraplu naar buiten. Op de locatie lagen de restanten van een hondendrol, in een tiental stukken verspreid.

De komst van de digitale camera heeft het voor velen gemakkelijker gemaakt goede foto's te maken. De redactie krijgt dan ook vaker dan voorheen leuke natuurfoto's van leden opgestuurd, die een bijzondere soort, een leuk fenomeen of wat dan ook hebben vastgelegd. Dit heeft ons doen besluiten een rubriek in het leven te roepen, met de naam "Goed gezien!". Daarvoor ontvangen wij graag interessante foto's met een stukje begeleidende tekst. Stuur dus in die foto's, maar vergeet er niet bij te vermelden waarom het zo bijzonder is wat we te zien krijgen.

Mysterybird
door
Anouk Post

De mysterybird van deze keer is nog maar net terug in Nederland, na zijn winters verblijf in zuidelijker oorden. Ieder jaar is het voor vogelaars opnieuw een sport de eerste te zien. Het is misschien wel dé aankondiger van het voorjaar.

*Oplossing vorige keer:
Kleine zilverreiger*

Periode: januari - februari 2008

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

't Altenatuurtje

In dit nummer staat een aardige impressie van het natuurreservaat Het Pompveld in het land van Altena. Dit is een komkleigebied en is in meerdere opzichten goed te vergelijken met "ons" natuurreservaat De Regulieren. Afgelopen jaar broedden er een paartje boomvalken en twee paartjes Wielewaal. Er werd ook een roerdomp waargenomen, maar of er sprake is geweest van een broedgeval is onzeker (bladzijde 32-35).

Knipselkrant

De knipselkrant opent met zeven bladzijden vol knipsels over de problematiek rond de jacht op de wilde zwijnen op de Veluwe. Roofvogelmoord is nog steeds een euveldaad, die maar moeilijk te bestrijden is. De laatste jaren is er weer sprake van een toename van het aantal gevallen. Lees het artikel op bladzijde 13 er maar eens op na. In het Noord-Hollands Dagblad verscheen een artikel over het afscheid van de opzichter van het weidevogelreservaat Het Wormer en Jisperveld. Hij heeft twijfels over de toekomst van de weidevogel en toont aan hoe dat komt.

De Kruisbek

De Vogelwacht Utrecht bestaat dit jaar 50 jaar. In het voorwoord van het voorliggende nummer van de Kruisbek belicht de voorzitter het reilen en zeilen van de vereniging. Hans Mensink schrijft over 'De slechtvalk in Utrecht in de jaren 2003-2006'. In deze jaren is het aantal waarnemingen van deze mooie roofvogel toegenomen. Deze toename wordt door middel van twee grafieken op bladzijde

5 verbeeld. Er valt aan te nemen dat er momenteel in de winter 15 à 25 slechtvalken in de provincie overwinteren. Over broedgevallen wordt niet gerept. Een ander vogel die de laatste jaren een spectaculaire toename vertoont, is de krakeend. Uit de maandelijkse watervogeltellingen in de provincie Utrecht blijkt dat de laatste 5 jaar de stand minstens vervijfvoudigd is. In de winter 2005/2006 is in het Eemmeer zelfs een concentratie van 850 exemplaren waargenomen.

De reizende vogelaar Jan Folkers is deze keer aangeland in Tibet. Op bladzijde 18-21 schrijft hij over de vogels die hij daar ziet.

De Levende Natuur

De natuur is aan verandering onderhevig. We lezen over veranderingen van de plantengroei in de Nederlandse natuurgebieden. Tengevolge van onder meer vermessing, verdroging, verzuring en klimaatverandering verandert de Nederlandse flora voortdurend. Dit gaat ook op voor de natuurgebieden, die juist zijn gereserveerd om de diversiteit van de natuurlijke plantengroei te behouden en waar mogelijk te versterken. Het Landelijk Meetnet Flora probeert door het verzamelen van gegevens uit het veld inzicht te krijgen in de veranderingen die plaatsvinden. In het artikel op bladzijde 9-12 worden de veranderingen sinds 1999 door grafieken uitgebeeld en de conclusies hieruit getrokken. Het blijkt dat in alle van de tien onderscheiden biotopen het aantal struiken en ruigtekruiden is toegenomen. Het aandeel grassen en pioniersoorten is afgenomen. Deze veranderingen worden toegeschreven aan de verdroging en de vermessing, die hoewel verminderd

ten opzichte van de laatste decennia van de 20ste eeuw, nog steeds van invloed is. In de duinen is momenteel een kentering van de negatieve trend gaande. Door natuurherstel treedt een herstel van de flora van de vochtige duinvalleien op. In tegenstelling daarmee neemt de veruiging van de droge duinen nog steeds toe. Naast de bekende oorzaken wordt dit ook veroorzaakt door de sterk verminderde konijnenstand. Er zijn te weinig van deze vlijtige knagers om de duinen open te houden. Welke kansen voor natuurlijke processen biedt de natuurontwikkeling langs de grote rivieren? In het artikel "cyclische verjonging, samengaan van natuur en hoogwaterbescherming" worden voorbeelden gegeven van de grote mogelijkheden die door deze benadering geboden worden. Verder in dit nummer nog zeer interessante artikelen over Tiengemeten, het eiland in het Haringvliet dat omgevormd is tot een weids natuurgebied, en over de mogelijkheden om ruimte te creëren voor de wisent in ons land. Bij wijze van experiment zijn in 2007 drie van deze imposante oerrunderen in de duinen bij Zandvoort uitgezet (bladzijde 32-33).

Lutra

Lutra komt met het vijftigste nummer, een jubileumnummer dus. In de feestvreugde delen de dwergwezel, de meervleermuis en de otter. Het artikel over de dwergwezel bespreekt een onderzoek op de Siberische toendra gedurende een lemmingcyclus. Uit het onderzoek is gebleken dat de stand van de dwergwezel de stand van hun belangrijkste prooidier de lemming volgt. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat de stand van het roofdiertje van doorslaggevende invloed is op de stand van het prooidier. Voor de geïnteresseerde lezer zij opgemerkt dat de dwergwezel een ondersoort van onze gewone wezel is, die zich onderscheidt van laatstgenoemde doordat zijn vacht in de winter wit kleurt, zoals in onze streken bij het hermelijn. Aan de meervleermuis zijn twee artikelen

gewijd. Het eerste gaat over de techniek van het jagen op motten boven de waterspiegel (bladzijde 91-106). Het tweede artikel bespreekt een onderzoek naar het voorkomen van deze vleermuis in Polen. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat het aantal meervleermuizen in Polen tot nu toe is onderschat (bladzijde 107-127).

Natuurbehoud

In deze aflevering wordt aandacht besteed aan het klimaatbos dat afgelopen voorjaar in de Flevo-polder is aangeplant. Water en hoe daar verstandig mee om te gaan krijgen steeds meer aandacht. In dit nummer gaat het over de Peizer en Eeldermeden in het uiterste noorden van Drenthe en het reservaat de Vlietlanden onder Delft.

Nieuwe Wildernis

Dit nummer blijft dicht bij huis. Het gaat over de Utrechtse Heuvelrug. Niet alleen het zuidelijke gedeelte, dat een paar jaar geleden de status van Nationaal park verwierf, maar de hele heuvelrug vanaf de Grebbeberg tot en met Het Gooi. In het openingsartikel wordt gepleit voor een totaaloplossing voor dit hele gebied. Het gaat dan om handhaving en versterking van corridors, aanleg van ecoducten en uiterste behoedzaamheid bij plannen voor nieuwe woningen. Een belangrijke schakel vormt het terrein van de voormalige luchtmachtbasis Soesterberg. De kans moet gegrepen worden om hier een hoogwaardige en essentiële natuurverbinding te realiseren. De heuvelrug mag dan niet zo groot en afgelegen zijn om er te verdwalen, verdwalen kan je toch en wel in een woud van regels. Op bladzijde 11-14 worden voorbeelden aangehaald en een pleidooi gehouden voor duidelijke en eenduidige regelgeving.

NVL-Nieuwsbrief

Libellen dichtbij en verder weg, hiermee wordt de NVL-Nieuwsbrief gevuld. Er staat een verslag in over een libelleninventarisatiekamp in Roemenië, gehouden van 15 tot 20

juli 2007. Tijdens deze inventarisatie heeft men 40 soorten aangetroffen (bladzijde 3-4). Op bladzijde 5 staat een verslag van het libellenweekend rond het Nationale Park De Meinweg in Limburg. Er werden 32 soorten aangetroffen. De meest bijzondere waren de bosbeekjuffer en een gevlekte glanslibel.

RAVON

Op het noordwestelijke deel van de Veluwe kruipen bijzonder hazelwormen rond. Er zijn melanistische (= zwarte) en blauwgeklepte exemplaren aangetroffen. (bladzijde 33-35). Voor het eerst zijn er kamsalamanders in Friesland ontdekt. De ontdekking van zeventien exemplaren die in een kelder van een huis vlak bij de grens met Drenthe zaten, geeft aanleiding tot de hoopvolle verwachting dat de kamsalamander vaste voet aan de grond zal krijgen in Friesland. Inmiddels zijn in het oostelijke deel van de provincie allerlei projecten gaande om het biotoop van deze salamander te verbeteren. Een nieuwe vissoort is in ons land opgedoken. Op 8 september 2007 werden in de Waal bij Brakel twee vissen gevangen die heel veel leken op rivieronderpadden. Nadat foto's op www.waarneming.nl waren geplaatst, werd duidelijk dat het hier om Kesslers grondel ging (*Neogobius kessleri*). Deze soort is afkomstig uit Roemenië en is van daaruit via de Donau en de Main doorgedrongen in het stroomgebied van de Rijn. Door de aanleg van een vaarverbinding tussen de Rijn en de Donau komen steeds meer Oost-Europese waterdieren onze kant op. De nieuwkomer kenmerkt zich door een relatief grote kop die duidelijker breed is dan hoog, een brede bek en een donkerbruin marmerpatroon op een lichtbruine ondergrond. Op bladzijde 39 staat een tekening en op de volgende bladzijde twee foto's. Het grootste deel van het tijdschrift wordt in beslag genomen door het waarnemingenoverzicht. In 2006 zijn weer veel hiaten op de verspreidingskaarten ingevuld. Van elke soort vis, amfibie en reptiel is een kaartje afgedrukt waarop in

grijs de waarnemingen vanaf 1997 tot en met 2005 en in zwart de waarnemingen in 2006 zijn ingevuld. De meeste "witte plekken", dat wil zeggen de uurhokken waarvan geen gegevens zijn verzameld, zijn gelegen in het noorden van Noord-Holland, Friesland en Groningen.

Rivierenmagazine

Wie op de hoogte wil blijven van alle plannen met betrekking tot dijken en uiterwaarden in ons rivierengebied wordt door Rivierenmagazine goed bediend. Zo lezen we onder meer over waterberging in de uiterwaarden van de Linge onder Rumpst (onlangs uitgevoerd), de Doorwerthse Waarden, de hoogwatergeul die gepland is langs de IJssel, rivierverruiming in het Munnikenland bij slot Loevestein, de Drutense Waarden en zo meer. Op bladzijde 28 zien wij een duidelijk kaartje afgedrukt van het inrichtingsplan Molenkade in Culemborg. Dit gebied met een oppervlakte van 60 hectare is gelegen in de driehoek die gevormd wordt door de A2 tussen de Diefdijk en de afrit Culemborg, de Diefdijk tussen de Sonsbrug en de waterkering in de A2 en de Molenkade, een landweg die vanaf de afrit Culemborg naar de Sonsbrug loopt. Er komt een waterplas en grasland met greppels. De aanleg van een wandelpad zal het gebied toegankelijk maken.

Sovonnieuws

Dit blad heeft weer veel te melden. Het eerste artikel gaat over de ganzenopvanggebieden. Dit is een nieuw beleid om ganzen en smienten voldoende rust en voedsel te garanderen in de aangewezen opvanggebieden. Daarbuiten mogen fouragerende ganzen verjaagd of met vergunning afgeschoten worden. In totaal is 90.000 hectare opvanggebied aangewezen. Sinds het seizoen 2005-2006 worden gegevens verzameld over het gebruik van de opvanggebieden door de vogels waarvoor zij zijn ingesteld. Het is de bedoeling om enkele jaren de

aantallen te monitoren om tot een evaluatie van dit nieuwe beleid te komen. Hoewel nog maar van één seizoen de aantallen bekend zijn, kunnen er al de eerste voorzichtige conclusies worden getrokken. In dit seizoen maakte in totaal 64% van de 4 soorten ganzen gebruik van de beschermde gebieden. Brandganzen en kleine rietganzen bleven langer in de opvanggebieden dan de grauwe ganzen en kolganzen (zie bladzijde 3-5). In het nummer lezen we verder over het broedseizoen 2007 op de Wadden. Lepelaars en aalscholvers floreerden, maar met de steltlopers ging het minder goed. Bij de meeuwen en sterns zijn er plussen (grote stern, dwergstern en zwartkopmeeuw) en minnen (kleine mantelmeeuw, stormmeeuw en kokmeeuw). Zorgelijk is de voortdurende achteruitgang van de velduil en de blauwe kiekendief. Hebben in 2007 nu 1, 2, of 3 nieuwe soorten in Nederland gebroed? In het verslag van de zeldzame broedvogels in het afgelopen jaar wordt die vraag opgeworpen. Met zekerheid is het succesvol broeden van 4 paartjes witvleugelsterns vastgesteld. Mogelijk zijn er broedgevallen van een paar kleine vliegenvangers op Schiermonnikoog en een veldrietzanger op Vlieland. Er waren minder grote zilverreigers in de Oostvaardersplassen en het paar wilde zwanen en zeearenden hebben weer jongen grootgebracht. Goed ging het met de kwartelkoning, de Cetti's zanger en de graszanger. De korhoenders hebben het nog steeds moeilijk. De draaihals en de grauwe gors zijn bijna uit ons land verdwenen.

Van Nature

Vereniging Natuurmonumenten meldt een voorzichtige ledengroei in 2007. Hiermee opent het nieuwsblad van de vereniging haar aflevering van januari. Andere nieuwtjes in dit nummer zijn: Voor het eerst zijn op Griend, het vogeleiland in de Waddenzee, 6 jonge grijze zeehonden geboren en de populatie van de dassen in het Nationale Park De Loonse en Drunense duinen is gegroeid tot

55 exemplaren verdeeld over 17 burchten. De natuurgebieden in het Volkerak (Deltagebied) en rond de nieuwbouwwijk IJburg bij Amsterdam worden belicht. Rond 's Hertogenbosch wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een "Groene Delta", een waterrijk gebied, weids, nat en rijk aan vogels, lezen we op bladzijde 4 van het februari-nummer. Verder is er veel aandacht voor het klimaatbos, dat in de Oostelijke Flevopolder wordt aangeplant. De polders van Flevoland worden steeds rijker aan planten en dieren die dit gebied als leefomgeving ontdekken. Zo werden er in het Waterloopbos (Noordoostpolder) 6 overwinterende franjestaarten in een voormalig zoutreservoir ontdekt

Vlinders

Wel eens van de motoormijt gehoord? Nee, dit is geen foute spelling van motormijt, maar een piepklein, spinachtig beestje dat in de oopening van sommige nachtvlindersoorten een fijn plekje om een gezin te stichten heeft gevonden. Je moet de naam dus uitspreken als mot-oormijt. De mijten maken de vlinder stokdoof, zodat hij niet meer het geluid dat vleermuizen maken bij hun jacht op deze nachtvlinders kan opvangen. Einde vlinder, maar tevens einde van de meeliftende mijten. Op bladzijde 20 en 21 van Vlinders lezen we over deze merkwaardige parasieten. De overige onderwerpen zijn: de witvlakvlinder, de eikenpage, nachtvlinders bij een vakantiehut in de zuidelijke Ardennen en vlinders in de Côte d'Azur. Geboeid werd ik in het bijzonder door het leven van Maria Sibylla Merian, die in de 17e eeuw met een van haar dochters naar Suriname ging om insecten te bestuderen. In prachtige aquarellen heeft zij de tropische insecten weergegeven. Van 23 februari tot 18 mei is er een tentoonstelling aan haar werk gewijd in het Rembrandthuis in Amsterdam. Meer hierover lezen we op bladzijde 18-19 onder de titel "Vrouwenlevens tussen kunst en wetenschap".

Vogelnieuws

"Stadsvogels" is het thema in het voorliggende nummer van Vogelnieuws. Bedrijventerreinen kunnen veel groener. Hoe dat te bereiken lezen we op bladzijde 14 en 15. Een echte stadsvogel is de gierzwaluw. Ook deze vogel redt het niet als wij hem niet de helpende hand bieden. Op bladzijde 16 en 17 lezen wij hoe dat mogelijk is. Het verzamelen van gegevens is essentieel om de vogels in bebouwde gebieden te beschermen en te beheren. In 2007 is Sovon gestart met het Meetnet Urbane Soorten (MUS). Daarvoor werden ook al gegevens verzameld in het BMP-project. Op een kaartje op bladzijde 18 is te zien waar en hoelang men met het verzamelen van die gegevens bezig is.

Doen & Laten

In de besproken periode ontving de NVWC een speciale uitgave van het blad Doen & Laten. Dit is een uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. In dit nummer worden de belangrijkste gebiedscategorieën in het landelijk gebied op een rij gezet. Bij elkaar vormen deze categorieën de wettelijke basis voor de noodzakelijke bescherming van natuur en landschap. In allerlei publicaties komen termen zoals Ecologische hoofdstructuur, Natura 2000-gebieden, Nationale Parken, Nationale landschappen, Extensiveringsgebieden en zo nog een aantal meer aan de orde. Wat wordt ermee bedoeld en beoogd en waar liggen ze? In dit duidelijke overzicht vinden we de antwoorden. Aan de hand van kaarten en voorbeelden wordt een en ander verduidelijkt. Voor natuurbeheerders en ieder ander die te maken heeft met en geïnteresseerd is in het beleid van de overheid m.b.t. het landelijk gebied is deze uitgave een goede gids om in het regelwoud niet te verdwalen.

In de literatuurbak heb ik naast de genoemde tijdschriften ook nog de nieuwe catalogus van de uitgaven van de KNNV en het IVN neergezet.

Overzicht van behandelde tijdschriften

't Altenatuurtje - Natuurbeschermingsvereniging Altenatuur - jaargang 27 nummer 2, januari 2008.
Knipselkrant - De Faunabescherming - jaargang 31 nummer 6, januari 2008.
De Kruisbek - Vogelwacht Utrecht - jaargang 51 nummer 1, februari 2008.
De Levende Natuur - jaargang 109 nummer 1, januari 2008.
Lutra - Vereniging. Voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming - jaargang 50 nummer 2, december 2007
Natuurbehoud - Vereniging Natuurmonumenten - jaargang 39 nummer 1, lente 2008.
Nieuwe Wildernis - jaargang 13, februari 2008.
NVL-Nieuwsbrief - Ned. Vereniging voor libellenstudie - jaargang 11 nummer 4, december 2007
RAVON - Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland. - jaargang 9, nummer 3 december 2007
Rivierenmagazine - Provincie Gelderland en anderen - nummer 18 winter 2007.
SOVON-Nieuws - SOVON Vogelonderzoek Nederland - jaargang 20 nummer 4 december 2007
Van Nature - Vereniging Natuurmonumenten - jaargang 18 nummers 1 en 2, januari en februari 2008.
Vlinders - De Vlinderstichting - jaargang 23 nummer 1, februari 2008.
Vogelnieuws - Vogelbescherming Nederland - nummer 1, februari 2008.
Doen & Laten - Ministerie LNV - jaargang 2 nummer 3, november 2007.

De natuurdagen

VAN GROEP 8 VAN BASISCHOOLO DE KAAARDEBOL

door Eva Goessens

In de Ketelvink

Op maandag 4 februari ging groep 8 naar de Ketelvink. Vanwege de natuurfestdagen die plaatsvinden in de grienden. Maar eerst kregen ze bij de Ketelvink uitleg over komgronden, waar ze liggen en hoe de natuur er daar uitziet. Bij het tweede deel van het informatiegedeelte was er een meneer die van zijn 14de al in de grienden werkte. Hij gaf ons uitleg over wat er allemaal gemaakt werd van grienden en hoe je dat kapte. Waarom ze dat allemaal vertellen? Nou op 21 februari zitten we zelf op de grienden en gaan we daar zelf in de weer.

De grienden

21 Februari de dag dat groep 8 naar de grienden gaat. Op de griend werden we in groepen verdeeld en met een begeleider mee gestuurd ergens de grienden in. Er werd nog één keer uitgelegd hoe je griend moest kappen. Daarna gingen we aan de slag. Voor de veiligheid hadden we speciale handschoenen aan. Een uur ging voorbij aan het kappen. We stopten even om te pauzeren bij het vuur aan het begin van de grienden. We kregen een broodje om te verwarmen boven het vuur. Toen iedereen die daar zat verzadigd was, mochten we zelf een muurtje bouwen van de griend die we gekapt hadden. Om iets over half drie gingen we met de auto's terug naar school en was ons middagje griend voorbij.

Door
Petra Ringenaldus

LINTERNATUUR

Titel: Zilvervlerk
Auteur: Kenneth Oppel
Oorspronkelijke titel: Silverwing
Genre: Fantasy, kinderboek (9+)
Uitgeverij: Uitgeverij J.H.
Gottmer, Haarlem
Jaar van uitgave: 2000
(NL), 1997 (Canada)
ISBN: 90 257 3229 1/NUGI 220, 221

Binnen de NVWC zit enorm veel kennis over de natuur en de meeste leden die deze kennis bezitten, delen deze graag met andere leden. Er is dan ook weinig zo leuk als je enthousiasme op anderen over te brengen. Zo gaat dat ook met boeken: heb je een leuk boek gelezen dan wil je dat natuurlijk ook aan anderen laten weten. Daarom hebben we deze rubriek in het leven geroepen. Hier kan iedereen een boek (of dvd) bespreken. En dan bedoelen we natuurlijk niet willekeurig welk boek; het moet gezien het karakter van de NVWC wel iets met de natuur te maken hebben. Dus: heeft u bijvoorbeeld een mooi reisboek met prachtige natuurbeschrijvingen gelezen of een fantastische nieuwe veldgids en kunt u deze ook aan anderen van harte aanbevelen, klim dan in de pen en schrijf een recensie. De lezers zullen u dankbaar zijn, want een goede boekentip is goud waard. U kunt uw recensie sturen naar redactie@NVWC.nl of naar ons postadres.

Over de auteur

Kenneth Oppel, in 1967 geboren in Canada, schreef al op zijn veertiende zijn eerste boek dat Roald Dahl, een vriend van de familie, naar zijn agent stuurde. In 1985 werd Kenneths eerste boek, Colin's Fantastic Video Adventure, gepubliceerd in Engeland en de Verenigde Staten. Inmiddels heeft Kenneth Oppel al een twintigtal boeken op zijn naam staan. Het bekendst werd hij met zijn trilogie over de vleermuis Schim, waarvan Zilvervlerk het eerste deel is. Dit deel wordt nog gevolgd door de delen Zonnevlerk en Vuurvlerk. De eerste twee delen kregen de onderscheiding CLA Book of the Year for Children, de Canadese versie van de Gouden Griffel.

Over het boek

Terwijl hij over de oevers van de rivier scheerde, hoorde Schim hoe de kever zijn vleugels opwarmde. Hij flap-perde wat harder, en vloog met steeds grotere snelheid op het muzikale brommen af. Hij was bijna onzichtbaar tegen de nachtelijke hemel, alleen de zilveren strepen in zijn dikke zwarte vacht lichtten op in het schijnsel van de maan. De kever vloog nu, hij was een werveling van pantser en vleugels. Schim kon hem met zijn ogen nog altijd niet zien – maar hij zag hem met zijn oren. Het in zijn echoblik gevangen insect zoemde en glansde in zijn geest als een door kwikzilver omrande schim.

Zo begint Zilvervlerk, het eerste deel van een trilogie van Kenneth Oppel over de vleermuis Schim. Schim is de kleinste van de jonge zilvervlerken en wordt door de anderen nauwelijks voor vol aangezien. Als de vleer

muizenkolonie aan de lange en gevaarlijke trek naar het winterverblijf Hibernaculum begint, is hij vastbesloten zich te bewijzen. Tijdens een storm wordt hij echter meegesleurd, weg van zijn moeder en vrienden en zal hij in zijn eentje de weg naar het zuiden moeten vinden. Onderweg ontmoet hij Marina, een vleermuis met een vreemde ring om haar poot, Zephyrus, een mysterieuze albinovleermuis, en Gothello, een gigantische jungle-vleermuis en afstammeling van Cama Zotz, de vleermuisgod en heerser van de onderwereld.

In het boek wordt de lezer meegenomen naar de wereld van de vleermuizen. Deze worden gedeeltelijk beschreven zoals ze in de natuur zijn, maar krijgen ook wat menselijke trekjes. Oppel verzint er uiteraard ook een en ander bij, maar dat mag in het genre fantasy. Zo hebben de vleermuizen hun eigen mythen en legenden en wordt uitgelegd waarom ze 's nachts vliegen (ze zijn naar de duisternis verbannen nadat ze in de Grote Slag tussen de Vogels en de Beesten niet mee wilden vechten) en waarom ze niet naar de zon mogen kijken. Ook hebben ze hun eigen theorieën over de ringen die sommige vleermuizen van de mensen om hun poot hebben gekregen. Hoewel het boek is geschreven voor kinderen (vanaf 9 jaar), is het ook voor volwassenen erg leuk om te lezen. Ik kan in elk geval niet wachten om in het tweede deel te beginnen!

door Ellen Geleedst

Waar komt die naam vandaan

DODAARS:

EEN BEETJE EEN BEDENKELIJKE NAAM VOOR EEN BEDENKELIJK BEESTJE

Deze keer wil ik de naam dodaars eens tegen het licht houden. Zelf heb ik een beetje een haat-liefde-verhouding met de dodaars. Mijn eerste serieuze kennismaking met vogelen was op het NVWC-kamp van 1995 in La Brenne. En ja, dat is een mooi waterrijk gebied. Alle kans om dodaarzen te kunnen zien. Maar ik heb ze niet gezien; die hele week niet. Natuurlijk waren er geoefende vogelaars die sympathiek genoeg waren om mij te wijzen op de dodaars. Maar net als ik met mijn kijker of zelfs met het blote oog in de juiste richting keek, was het beestje al weer onder water. En zo is het eigenlijk gebeven. Na het kamp was daar Paul, die altijd sympathiek genoeg is om mij op vogels te wijzen. Maar op de een of andere manier zag hij wel en ik nooit de dodaarzen. Ja, soms in een flits. Of aan de kringen in het water kon ik vermoeden waar hij weer was ondergedoken.

De dodaars vertoont zich.

In de vogelgids van Lars Johnson staat het als volgt: "Broedt op zoet-watermoerassen en vegetatierijke sloten en meren. Daar is een aan het vrouwtje koekoek herinnerende baltsroep vaak het enige teken van zijn aanwezigheid."

En inderdaad, wanneer je het geluid kent, kun je vermoeden waar hij zich schuilhoudt. In ons werkgebied is de uiterwaard bij de Kerswerf zo'n plek waar je dat gehinnik wel kunt horen. De uiterwaarden zijn sowieso zo de beste plek in onze buurt om naar dodaarzen te speuren. Maar Lars Johnson gaat nog even verder, zichzelf volkomen tegensprekend: "Vertoont zich in najaar en winter op allerlei wateren." Tja, ik begrijp wel dat het beestje in het broedgebied meer verborgen leeft dan in de winter. Maar de omschrijving "vertoont zich" vind ik toch ver bezijden de waarheid. Hij is aanwezig, maar vertoont zich niet. In ieder geval niet aan mij. Dat maakt het een beetje een bedenkelijk beestje. Hij heeft zeker iets speciaals. Maar hij gedraagt zich wat onsympathiek in mijn richting.

Bedenkelijke naam

Maar waar komt nu de naam dodaars vandaan? In ieder geval moet de naam in tweeën worden gesplitst voor een goed begrip. In 'dod' en 'aars'. In modern en begrijpelijk Nederlands in 'dot' en 'anus'. Want dat betekent het: een dot of plukje achterop het beestje. En inderdaad;

de dodaars heeft wel een beetje een pluizig achterste. Maar om het beestje daar nu naar te vernoemen? De geoorde fuut bijvoorbeeld, ook zo'n klein fuutje, heeft precies zo'n plukje. En die heeft een keurige en beschaafde naam, genoemd naar het plukje veren aan de zijkant van zijn kop. Maar nee, de dodaars moest zo nodig vernoemd worden naar zijn achterwerk. En dat terwijl hij ook een kenmerkend geel vlekje heeft bij de snavel en een mooie rode hals. Daar hadden ze dat beestje toch ook naar kunnen noemen? Toegegeven, dat vlekje heeft alleen het mannetje in broedkleed en er is natuurlijk al een roodhalsfuut. Maar of dod-aars nu zo'n sterke naam is?

Dodo

Het door mij meestal geraadpleegde werk van Klaas Eigenhuis ('Verklarend en etymologisch woordenboek van de Nederlandse vogelnamen') komt weer met een heel ingewikkeld verhaal. Hierin wordt een link gelegd met de bij ons onder de naam dodo bekend staande grote loopvogel van Mauritius. Deze zou eerst dodaars hebben geheten en óók een plukje veertjes achterop hebben gehad. Toch komen zowel de naam dodo als dodaars al voor in de Nederlandse taal voor Mauritius überhaupt ontdekt was. Kortom, dit schimmige zijpad voert mij wat te ver.

Veel betere naam

In het boekje 'De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis' wordt

altijd nog een zeer groot aantal volksnamen van een bepaalde soort genoemd. Ook bij de dodaars zijn er flink wat vergelijkbare bedenkelijke namen. Zo noemt men daar 'doddegatje', 'fladdergatje' en 'paddegatje'. En helemaal curieus vind ik de naam 'poot in 't gatje' (echt waar, ik verzin het niet zelf). Dat wordt dan door de schrijvers wel even verklaard met de zin: "In verband met typische plaatsing van de poten."

Maar gelukkig zijn er ook volksnamen die mijn goedkeuring wel weg kunnen dragen. 'Kleine düker', bijvoorbeeld. Of 'duikertje', 'dukel-eendje', 'dükeloentje'. Kijk, dat zijn beschaafde namen. En buiten dat zijn het ook namen die zeer typerend zijn voor deze kleine fuut, die steeds onderduikt als ik hem wil bekijken. De kleine etterbak!

Daar is die dan; de dodaar, Foto: Gerrit Jan Klop..

Oostvaarders- plassen

door Leo van der Kooij

Om 9 uur stonden zeven enthousiastelingen klaar bij de Ketelvink om op excursie te gaan. De dag ervoor was het slecht weer geweest met veel wind en regen. Gelukkig zag het weer er die ochtend heel anders uit. Weliswaar was het een beetje mistig, maar de zon deed al pogingen hier doorheen te breken. Vol goede moed vertrokken we verdeeld over twee auto's. De afspraak was dat we elkaar bij de afrit Lelystad zouden treffen als wij elkaar onderweg uit het oog zouden verliezen. Ondanks de mist, die rond Utrecht wel heel erg dik leek te worden, gebeurde dit niet.

We kwamen al spoedig uit de mistbanken in de zon terecht en dankzij het rustige verkeer reden wij keurig achter elkaar op Almere af. De voorste auto had ook in de gaten dat de tweede auto, waarin verslaggever dezes, braaf volgde. Daaruit putten onze voorgangers de moed om van de geplande route af te wijken. In het volste vertrouwen dat zij wisten wat zij deden, volgden wij onze voorgangers op een onnaspeurlijke slingeroute door de Almeerse nieuwbouw, om tenslotte weer uit te komen op hetzelfde viaduct vanaf waar wij aan de kronkelweg begonnen waren.

Roodhalsfuut

Het bleek een noodzakelijke manoeuvre om op een smalle polderweg uit te komen die lag langs de Lage Vaart in de richting van het beroemde Praamviaduct. Bij een kleine plas aangekomen hield onze kleine stoet halt. Nu werd de passagiers van de volgauto de reden van dit alles geopenbaard. Op de plas zou zich een roodhalsfuut moeten

ophouden, volgens informatie die onderweg verkregen was. Meteen werden de telescopen in stelling gebracht en de plas afgezocht. Dit leverde een paar tafel- en kuifeendjes op en een eendje dat na enige discussie voor een afwijkend gekleurd nonnetje zou doorgaan. De vogel was donkerder dan een normaal gekleurd mannelijk exemplaar, maar het duidelijke zwarte masker en het formaat lieten toch geen andere soort in aanmerking komen. Verderop aan dezelfde plas werd nog een poging gewaagd om de bijzondere fuut te ontdekken. Dit leverde een dodaarsje op. Het beestje dobberde op zijn gemak tegen een rietkraag aan, met zijn grijze, pluizige aars naar ons toegekeerd. Het was zo'n geslaagde imitatie van een drijvend stukje rommel, dat het even duurde voordat iedereen door de telescoop kijkend had vastgesteld dat het echt om een dodaars ging. Hierna reden we snel door naar de Grote Praambult. Het voorjaar was hier al aangebroken, want er stonden narcissen in bloei. Bovendien scheen er een heerlijk zonnetje en was het bijna windstil. Ongehinderd door koude en harde wind, iets wat op deze open plek geen uitzondering is, konden we in alle rust de hele met runderen, paarden en herten bespikkelde vlakte afkijken. Zo ontdekten we grote groepen ganzen (voornamelijk brandganzen en grauwe ganzen) maar ook een klapekster, een vrouwtje bruine kiekendief, een slechtvalk, enkele grote zilverreigers, vele buizerds, putters en zelfs een zwarte zwaan. Een blauwe kiekendief kwam ook even opduiken, maar was alweer in de begroeiing verdwenen, voordat iedereen hem had kunnen zien. Daarentegen konden we allemaal met kijker en telescoop de vos goed volgen, die op zijn dooie gemak door de velden struinde.

Eenden

We trokken weer verder naar de Kleine Praambult, waarvandaan we op een paar plassen konden kijken. Met de telescoop de plassen afzoekend, openbaarde zich een prachtige collectie eenden. Pijlstaarten, slobbeenden, krakeenden, wintertalingen, bergeenden, kuifeenden, tafeleenden en brilduikers drukten de 'gewone' wilde eenden bijna helemaal uit beeld. Het mooie licht deed de kleuren van het bruiloftskleed van al die verschillende woerdjes extra mooi uitkomen. Dit was echt genieten!

Zorgvuldig speuren tussen de talrijke brandganzen onthulde een afwijkend gekleurde gans. Deze was grijs en had een duidelijke witte kop en hals. Het was een keizergans, een uit Noord-Amerika afkomstige exoot. Het aantal exotische watervogels is langzamerhand zo gegroeid dat je een wereldvogelgids zou moeten meenemen om ze allemaal op naam te kunnen brengen. De lokroep van koffie en de drang van onze inwendige organen volgend, belandden we in het bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer aan de Kitsweg. Bij de koffie trakteerde excursieleider Theo op rondo's, een rondje rondo's van de chef! Aldus goed voorzien van natje en droogje keken wij vanuit het bezoekerscentrum uit over de Keersluisplas, waar een grote groep slobbeenden zwom.

Konikpaarden

Vanaf hier wandelden we naar de hut 'De Zearend'. Intussen begon het weer te veranderen. Er stak een koude wind op en de zon verdween achter de grijze wolken. We konden ons bijna niet meer voorstellen dat wij een uur geleden nog heerlijk in de zon en vrij van wind de mooiste waarnemingen konden doen. Onderweg naar de hut loop je door wilgenbos, dat hier spontaan is opgekomen. Maar wat een verwoesting was hier aangericht! Overal omgeduwde en afgebroken stammen en takken. Wat nog overeind stond, was grotendeels aangeknaagd en van de schors

Smient. Foto: Ruud Post.

ontdaan. In welke hoek de schuldigen gezocht moesten worden, liet zich gemakkelijk raden. De aanbidders van deze verwoesting hadden overal op het pad hun visitekaartjes in de vorm van hopen mest achtergelaten. Het waren de konikpaarden die zich hier wel erg enthousiast van hun taak als natuurbeheerders kweten. We vroegen ons af of dit sloopwerk in een prachtig uitgegroeid wilgenbos niet te veel van het goede was. Onlangs waren er berichten dat de stand van veel vogels in de Oostvaardersplassen fors achteruit gegaan was. Dit betrof vooral die vogelsoorten die van bomen en struikgewas afhankelijk zijn. Een duidelijker illustratie van de oorzaak van deze afname was moeilijk voor te stellen. Toch zagen we nog veel mezen (kool-, pimpel- en matkopmezen), boomkruipers en grote bonte spechten. Een groep van naar schatting ruim honderd vinken verplaatste zich in een langgerekte stroom door het bos. In een kleine plas ontdekten we nog een vrouwtje krooneend, een soort die ik nog nooit eerder in dit gebied gezien had. Ook werden we aangenaam verrast door vier overvliegende grutto's, de eerste van het nieuwe seizoen en welkome voorjaarsboden.

Bonte kraaien

In de hut troffen wij nog een paar andere vogelaars aan. Zij hadden weinig te melden wat ons gezien het grijze, winderige landschap waarop

we uitkeken, niet verwonderde. Reden om hier lang te vertoeven hadden wij dus niet. We besloten de terugtocht te aanvaarden en verder met de auto via de Torenvalkweg en Lelystad-Haven naar de Oostvaardersdijk te rijden. Langs de Torenvalkweg zaten groepjes zwarte kraaien en kauwtjes op de kale akkers. Tot onze grote vreugde ontdekten we hiertussen een groepje van zeven bonte kraaien. Vroeger een gewone wintergast in ons land, zijn deze vogels uit Noord- en Oost-Europa tegenwoordig met een lantaarntje te zoeken. Op de Oostvaardersdijk maakten we nog twee stops. Bij de tweede, waar een parkeerplaats was aangelegd, kon je in het Markermeer aan de noordkant van de dijk op een paar eilandjes kijken. Naast het gebruikelijke spul aan eenden, futen en meeuwen, zat hier ook een flink aantal watersnippen. We waren blij met deze steltlopers, want in tegenstelling tot de eenden, vonden wij de oogst aan waadvogels maar mager. Verderop bij de sluis bij het gemaal zagen we weer een paar prachtige nonnetjes en weer twee nieuwe soorten eenden. Het waren grote zaagbekken, vrouwtjes en prachtig gekleurde woerden, en een mannetje toppereend, die Daniël er met zijn telescoop kundig wist uit te pikken. We hadden hierna nog tijd om even door te rijden naar Pampus-haven. Hier zat echter helemaal niets. Bij de Lepelaarsplassen maakten we onze laatste stop. Hier zagen we berg-eenden, nonnetjes en een grote zilverreiger. Voor ons in het riet hoorden we vaag het karakteristieke geklingel van een groepje baardmannetjes. Af en toe kwam er eentje in een flits even boven de rietpluimen uit, helaas te kort om meer dan een glimp van deze mooie rietbewoners op te kunnen vangen. Wat verder vanaf de dijk stak een klein wilgje boven het riet uit. Hé, zat daar niet iets in het topje? Jawel, weer een klapekster, de tweede van deze dag! Een vos die aan de voet van de dijk rondliep, hield een tijdje onze aandacht vast, totdat hij de dijk overstak en aan de andere kant uit het gezicht verdween.

Inmiddels was de tijd aangebroken om de terugtocht te aanvaarden. We namen afscheid van elkaar en reden op eigen gelegenheid naar Culemborg terug. Alvorens via de Gooische brug de polder te verlaten, zagen we vanuit de auto nog een groep van zes reeën die aan de bosrand liep te grazen

Lijst van waargenomen vogels en zoogdieren.

aalscholver
baardman
bergeend
blauwe kiekendief (♀ en ♂)
blauwe reiger
bonte kraai
boomkruiper
brandgans
brilduiker
bruine kiekendief (♂)
buzerd
dodaars
ekster
fuut
gaai
grauwe gans
grote bonte specht
grote mantelmeeuw
grote zaagbek
grote zilverreiger
grutto
holenduif
kauw
keizergans
kievit
klapekster (2)
kleine mantelmeeuw
knobbelzwaan
kokmeeuw
kolgans
koolmees
krakeend
krooneend (♀)
kuifeend
matkop
meerkoet
merel
nijlgans
nonnetje
ooievaar (onderweg)
pijlstaart
pimpelmees
putter
roek (onderweg)
slobeend
smient
sperwer
spreeuw
staartmees
stormmeeuw
tafeleend
toppereend (♀)
torenvalk
vink
vos (2) en ree (6)
waterral (gehoord)
watersnip
wilde eend
winterkoning
wintertaling
zilvermeeuw
zwarte kraai
zwarte zwaan

Mussen

IN CULEMBORG EN OMGEVING

door Kars Veling

Huisemus ♂. Foto: Ruud Post.

In 2007 is SOVON begonnen met een stadsvogelproject. In de natuurgebieden werden al veel broedvogels geteld en daarvan had men dus veel informatie, maar uit het stedelijk gebied was nauwelijks iets bekend. Toch zag men stadsvogels zoals bijvoorbeeld de huismus in steeds lagere aantallen. Het project kreeg de toepasselijke naam MUS (afkorting van Meetnet Urbane Soorten).

In Culemborg is een aantal vogelaars er direct op ingesprongen en heel het stedelijk gebied heeft inmiddels tellers, met uitzondering van Lanxmeer, maar dat wordt door SOVON nog niet als stedelijk gebied herkend. Het industrieterrein Pavijen wordt door Ruud geteld, Terweijde door Annette en de Hond en de binnenstad door Kars. Annette en Kars samen hebben ook Goilberdingen en Parijsch geteld in 2007, maar de telling in Goilberdingen wordt dit jaar wellicht overgedragen. Ook Geldermalsen is al heel aardig gedekt, maar Beusichem, Zoelmond en Buren zijn nog maagdelijk.

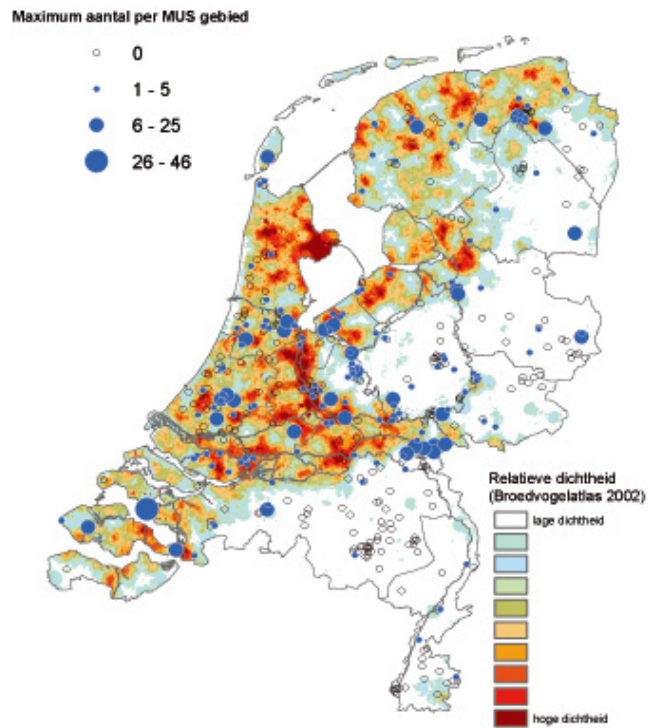
'Mussen' houdt in dat je driemaal per jaar een serie van twaalf punten telt. Tweemaal in de ochtenduren en eenmaal 's avonds sta je vijf minuten stil op die plekken en telt alle vogels die je er ziet en hoort die enige binding met het gebied hebben. Het is dus een redelijk relaxte methode en in een uur of twee heb je de telling gedaan. Het gaat dan natuurlijk om een steekproef en niet om een volledige territoriumkartering, maar omdat je jaar in jaar uit dezelfde methode toepast, kun je de gegevens onderling wel prima vergelijken.

Als deze Hak-al in de bus valt, is de eerste ronde van 2008 al achter de rug. Als er mensen zijn die in Buren, Zoelmond of Beusichem willen tellen, kunnen ze alvast beginnen en in de resterende twee ronden ervaring opdoen, zodat ze volgend jaar full speed kunnen beginnen.

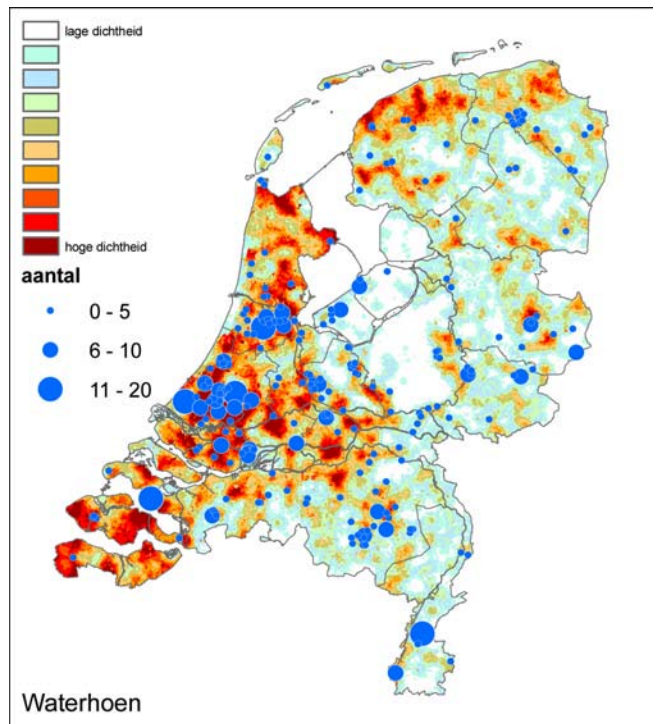
Het Meetnet Urbane Soorten (MUS) is in 2007 in vliegende vaart van start gegaan. In meer dan 360 gebieden werden broedvogels via punttellingen in kaart gebracht. SOVON hoopt het meetnet verder uit te bouwen en is dus op zoek naar extra tellers.

De telmethode van MUS is eenvoudig en kost weinig tijd. Toch werden er in 2007 al meteen opmerkelijke resultaten mee behaald. Voor veel stadsvogelsoorten vertonen de MUS-stippenkaarten al een goede gelijkheid met de verspreidingskaarten uit de vorige broedvogelatlas. Nu MUS zijn tweede jaar ingaat, worden misschien de eerste veranderingen al zichtbaar: gaat de huismus nog verder achteruit? Rukt de putter verder op? In 2008 zal extra aandacht besteed worden aan een bijzondere stadsvogel: de scholekster.

Nieuwe tellers zijn van harte welkom; ze kunnen zich voor het broedseizoen 2008 aanmelden via de website (www.sovon.nl, onder Monitoring/Broedvogels, rechtstreeks: <http://www.sovon.nl/default.asp?id=367>), of contact opnemen met de coördinator (Bram Aarts, MUS@sovon.nl, 024-6848111). Voorwaarde voor deelname is dat men de algemene soorten in bebouwd gebied op zicht en geluid kan herkennen. In heel Nederland zijn meer dan 3000 potentiële MUS-telgebieden, dus er is voldoende keus voor nieuwe deelnemers. Delen van Noord-Holland, Overijssel, Zeeland en Friesland zijn nog opvallend leeg.

Huisemus ♀. Foto: Ruud Post.

www. padden.nu

door Kars Veling

Als u dit leest is de paddentrek voorbij. Op 12 maart, als ik dit schrijf, zitten we er volop in.

Gisteren een ruige avond op de dijk met erg veel wind en gigantische regenbuien, waarbij de druppels niet van boven, maar recht van opzij komen. Heerlijk om dan goed ingepakt over de dijk te lopen en in een tweeënhalf uur toch even 37 levende padden over te kunnen zetten, en ook nog twee bruine kikkers. Helaas was de tragische dood van tien padden niet meer te voorkomen. Toen ik aankwam om kwart over zeven waren deze al zo plat als een dubbeltje.

De jongedame die elke avond haar honden uitlaat op de Kleine Buitenom heeft er ook weer zes overgezet en begint, zoals gebruikelijk, een praatje. Af en toe stopt er een auto. Vroeger vroeg men waar we mee bezig waren, maar tegenwoordig weet men dat prima. "Zijn ze alweer aan het lopen?" en "Ik zal maar voorzichtig rijden dan." Ook de hardlooperster, waarmee ik dertig jaar geleden nog in de klas zat, weet waarom ik hier loop en ook zij is verbaasd dat ze er nu al zijn. "Ja, dat krijg je van die hoge temperaturen zo'n heel voorjaar."

Gewone padden. Foto's: Kars Veling.

We proberen met een flink aantal mensen elke avond dat trek waarschijnlijk is, en dat zijn niet te koude en het liefst vochtige avonden, op de dijk te zijn om alle padden die oversteken een handje te helpen. Dat valt niet mee als het om 15 tot 20 avonden gaat. Het blijkt dat het steeds dezelfde paar mensen zijn die zelfstandig en op eigen gelegenheid de dijk op gaan en aan het redden slaan. Als er echt een topavond wordt verwacht en mensen worden persoonlijk gevraagd dan krijg je er meer op de dijk, maar dat kun je geen avonden achter elkaar voor elkaar krijgen. Daarom willen we, samen met het Waterschap en de gemeente, proberen te komen tot een duurzame en minder arbeidsintensieve oplossing. Hopelijk kunnen we dat voor het voorjaar van 2009 gerealiseerd krijgen.

De NVWC heeft een eigen stukje op de nieuwe website www.padden.nu, waar de hele trek in heel Nederland op wordt bijgehouden. Alle gegevens die worden ingevoerd op de site www.telmeel.nl komen automatisch in deze site en u kunt er in een grafiek een prima beeld krijgen van de landelijke trek en, als u naar de werkgroepspagina van de NVWC gaat, van hoe het zich hier ontwikkelde.

Surf er maar eens heen (doorklikken via werkgroepen en Gelderland naar de NVWC), dan kunt u zien hoeveel we er dit jaar hebben overgezet, want dat kan ik nu, pas begin maart, nog absoluut niet inschatten.

Gewone pad. Foto's: Kars Veling.

zaterdag 22 maart 2008

Uitloggen
IIVWCulemborg

Home Amfibieëntrek Oplossingen Organisatie Nieuwsbrief Winkel Contact **Wergroepen** Waarnemingen Foto's Forum

Wergroepen > Gelderland > Culemborg (Natuur en Vogel Wacht Culemborg)

Kaartje

Wergroep informatie

De NVWC is sinds 1979 actief met het overzetten van padden op de Kleine Buitenom, een ringdijkje rondom een uiterwaardenplas vlak bij het centrum van Culemborg. Jaarlijks worden er ongeveer 400 tot 800 dieren met de hand overgezet (geen schermen).

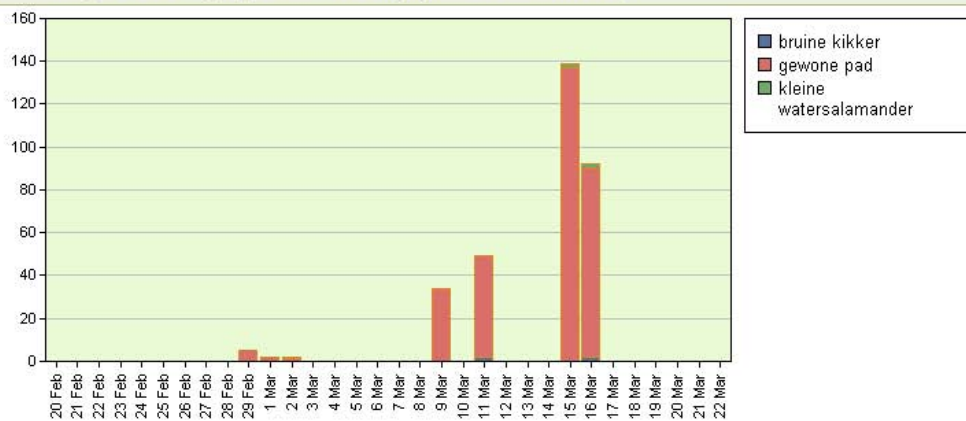
Contact gegevens

Kars Veling
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345-531689
Email

Over de NVWC

De Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC) is meer dan

Waarnemingen van de afgelopen twee weken (gegevens www.telmee.nl)

Culemborg van 1979 is meer dan een padden-overzet club. We hebben natuurstudie, natuurbescherming en natuurvoorlichting als hoofddoelen en de paddenreddingsacties passen natuurlijk uitstekend in de beschermingsdoelstelling. Verder hebben we allerlei werkgroepen die onderzoek doen, acties uitvoeren en zoveel mogelijk mensen daarover informeren.

Wergroep forum

Forums > Wergroepen > Culemborg (NVWC)

Zoek in dit forum:

E-mail mij wanneer iemand in dit forum een bericht plaatst.

Onderwerpen	Begonnen door	Antwoorden	Weergaven	Laatste bericht
Droog maar volop padden	NVWCulemborg	0	19	15-03-2008 11:01
Wanneer gaan ze lopen?	NVWCulemborg	2	58	door NVWCulemborg 02-03-2008 9:41

Fotoalbum

Nieuws van het bestuur

Vogels en recreatie

Hoe voorkomen of beperken we de gevolgen van dit dilemma rond Culemborg?

Natuur en recreatie hoeven elkaar niet in de weg te zitten, maar het gebeurt toch dagelijks in ons druk bezette land, en dus ook in het NVWC-werkgebied. Vogels gelden dan als een verstoringsgevoelige diergroep. Met dit artikel, dat gebaseerd is op het uitstekende rapport 'Verstoringsgevoeligheid van vogels' van Vogelbescherming Nederland, willen we dit dilemma onder de aandacht van onze leden en Hak-al-lezers brengen.

Dit artikel bestaat uit twee delen. Het eerste deel (A) schetst het dilemma en geeft voorbeelden van de actualiteit daarvan in de omgeving van Culemborg. Ook geven we voorbeelden hoe je als natuurliefhebber vogels zo min mogelijk verstoort. Het tweede deel van het artikel (B), dat met toestemming van Vogelbescherming Nederland is overgenomen, bevat de samenvatting van het rapport 'Verstoringsgevoeligheid van vogels'. Het complete rapport kan elke belangstellende downloaden van de website van Vogelbescherming: <http://www.vogelbescherming.nl/content.aspx?cid=1435>.

Ook nemen we een exemplaar op in onze NVWC-bibliotheek.

Namens het bestuur
Yme Jan Bosma

Deel A – dilemma'schets

De verschillende recreatievormen (te land, ter zee en in de lucht) zorgen, afhankelijk van het gebruikte 'voertuig', voor verschillende effecten. Een groep eenmalig voorbijvarende kanoërs verstoort een vissende ijsvogel minder dan een alsmear op-en-neer raggende jetskiër. Het is een bekend feit dat ruiters maar ook vogelaars in auto's weinig verstoring veroorzaken: de vogels gaan lang door met natuurlijk ogend gedrag. Dat wil echter niet zeggen dat die recreatievormen geen negatieve effecten hebben. Onderzoek wijst uit dat de vogelhartslag onder recreatieve druk kan verdrievoudigen. Dit resulteert in hogere energie'kosten' voor de vogel: ter compensatie moet extra (lang) gegeten worden. Daar moet dan wel de tijd voor zijn. Een roofvogel (oogjager) kan alleen bij daglicht foerageren; een grutto (tastjager) kan ook 's nachts aan voedsel komen.

De aard van het landschap speelt verder een belangrijke rol bij de verstoringsevoeligheid. Vogels van open landschappen, zoals onze uiterwaarden, zijn gevoeliger voor verstoring dan vogels in bosgebieden. Daar worden zowel de vogels als de verstoringbron door de begroeiing afgeschermd. Vogels kunnen deels wennen aan bepaalde verstoringroutes. Op een doorgaande weg zorgt een fietser voor veel minder verstoring dan een mountainbiker, die op onvoorspelbare wijze door het terrein roest.

Wat zijn de gevolgen van verstoring voor vogels?

Verstoringsen kunnen op verschillende manieren het gedrag van een vogel beïnvloeden: de vogel vliegt weg, moet stoppen met eten of een andere foerageerplek zoeken. Dat is meestal een minder goede plek. Deze veranderingen werken door in het energiebudget (de vogel moet extra voedsel zoeken), de voortplanting en zelfs de overleving. Soms kan of wil een vogel ook niet wegvliegen, omdat hij zijn nest of jongen niet in de steek wil laten. Dan treden effecten op als een verhoogde hartslag of de aanmaak van stresshormonen. Deze negatieve effecten zijn niet direct zichtbaar, behalve het feit dat de vogel alarmeert, maar vormen toch een zware belasting. Recreatieverstoringsen kunnen hierdoor ook negatieve effecten op populatieniveau hebben: de broedichtheid en/of het aantal broedparen neemt af.

Op welke manier dragen we als NVWC bij aan het dilemma?

We doen aan vogelonderzoek en gaan met groepen op vogelexcursie. Met vogelonderzoek richt de NVWC zich hoofdzakelijk op het in kaart brengen van territoria of het tellen van vogels in het winterhalfjaar. Uit onderzoek blijkt dat het inventariseren van territoria weinig verstoring veroorzaakt.

Nesten zoeken doen we over het algemeen weinig. Alleen de nestkastwerkgroep of andere nestkastbezitters kijken in nestkasten om het broedsucces vast te stellen. Soms worden hierbij jongen geringsd, maar in alle gevallen wordt de verstoring zoveel mogelijk beperkt. Het belang van de vogels staat voorop!

Bij de riviertellingen worden ook zoveel mogelijk verstoringen voorkomen. Er wordt veelal met telescopen geteld. Bovendien: niets is moeilijker dan het schatten van vliegende vogels. Je kijkt wel uit om de vogels te verstoren. Onze gewone vogelexcursies zijn zelden grootschalig en gaan in principe over gebaande paden.

Vogelaars zijn een rustig volkje, want anders zijn hun doelobjecten 'gevolgen'. Vooral in open gebieden maken we gebruik van telescopen die het mogelijk maken vogels van zeer grote afstand (buiten de vluchtafstand) te observeren.

Culemborgse actualiteit

Het dilemma vogelrust versus recreatiedruk speelt ook in de omgeving van Culemborg. Wat voorbeelden uit onze uiterwaarden ter illustratie:

1. Voordat de zonering in de Baarsewaard was geregeld, hebben loslopende honden (en hun baasjes) heel wat broedende en rustende vogels verontrust (en erger). Verschillende malen hebben NVWC-leden 'stropende' honden waargenomen. Uit onderzoek blijkt dat een loslopende hond een veel sterker verstoringseffect heeft dan een aangeliende hond. De NVWC staat achter de huidige betredingszonering van de westelijke uiterwaarden, maar constateert dat deze helaas onvoldoende wordt nageleefd. Vooral het hondenverbod in de Goilberdingenwaard wordt slecht nagekomen en (bijna) niet gehandhaafd. Juist de vogelsoorten die hier zitten, kunnen al op grote afstand door recreanten verstoord worden wanneer die van de reguliere routes (paden) afwijken. Het bekende 'struinen' kan dus flinke, ongewenste effecten opleveren.
2. Een o zo leuk en origineel piratenkinderfeestje met opblaasbootjes in de zuidelijke strang van de Baarsewaard veroorzaakte in het late voorjaar van 2003 urenlang stress voor de broedende vogels.
3. In 2000 telden we de meeuwenlaapplaats in de zandafgraving van de Redichemse waard, waar al 5.000 vogels aanwezig waren. Op een gegeven moment verscheen een motorbootje op de plas en de schipper ging vervolgens richting de meeuwen varen. Alle meeuwen verlieten de plas en moesten een alternatieve slaapplaats zoeken.
4. Even benoorden de Lek (nabij fort Honswijk) stegen in 2007 met regelmaat ultralichtvliegtuigjes op. Tot in de verre omtrek reageerden vogels in de uiterwaarden, waaronder ganzengroepen, met nerveus vlieg- en

zitgedrag.

In Culemborg spelen momenteel verschillende ruimtelijke plannen, die de recreatieve mogelijkheden binnen de gemeente moeten vergroten. Realisatie van deze plannen kan (grote) effecten hebben op de vogels die in de uiterwaarden voorkomen. Voorbeelden van deze plannen zijn:

1. de ontwikkeling van Werk aan 't Spoel tot een cultureel&natuurcentrum annex restaurant;
2. het ontwikkelen van een struin (wandeling-)route door de (oostelijke) uiterwaarden (voor dit idee was veel draagvlak op onze eigen NVWC-thema-avond van 10-12-07);
3. het vergroten van de jachthaven in combinatie met de ontwikkeling van de Lazaruswaard en zandput Redichemse waard (opgenomen in het interprovinciale traject Rijnlorie).

Wat is het standpunt van de NVWC?

De NVWC vraagt aan planontwikkelaars en terreinbeheerders om een logische inrichting / zonering, een duidelijk beleid, goede communicatie & voorlichting aan de gebruikers én handhaving. Vooral dit laatste is nodig om uitwassen te voorkomen. De NVWC heeft als uitgangspunt dat 'het publiek' zoveel mogelijk in aanraking moet kunnen komen met de Culemborgse natuur. Dat wil niet zeggen dat alle recreatievormen op elk moment op elke locatie beoefend moeten kunnen worden. De NVWC adviseert de gemeente (ad hoc) gevraagd en ongevraagd over ruimtelijke ontwikkelingen. Het rapport 'verstoring gevoeligheid van vogels' kan behulpzaam zijn bij het opstellen van onze adviezen.

Wat kunt u zelf doen?

Elke NVWC'er kan rekening houden met vogels. Een paar praktische voorbeelden:

1. Schat tijdens een wandeling in of je vogels gaat verstoren en pas zo mogelijk je wandelroute aan. Loop niet over de zomerdijk van een smalle uiterwaard wanneer er grote groepen vogels in de uiterwaard zitten. Over het algemeen vluchten ganzen en eenden naar de rivier, terwijl kieviten en goudplevieren naar binnendijkse gebieden vertrekken. Voor één minuut vliegen moet een gans drie minuten extra foerageren. Vijf minuten verstoring vraagt om een kwartier extra fouragetijd. En 's winters is het kort dag...
2. Als je vogels gaat kijken, zorg ervoor dat je contouren wegvallen. Ga dus niet bovenop de dijk staan, maar halverwege de dijk en/of zorg dat je bomen of huizen achter je hebt. Je valt dan weg tegen de omgeving. De vogels worden dan minder snel verstoord en je kunt ze beter bekijken.
3. Als je een nestkast hebt of een nest weet te zitten, kijk dan niet elke week of er eieren of jongen in zitten. Beperk je 'visite' tot één of twee keer en dan het liefst in de periode dat de vogels niet zo snel verstoord worden. Vermijd bezoek aan de kast tijdens de nestbouwfase of de eilegfase, want vogels kunnen dan gemakkelijk de plek verlaten.
4. Als je ernstige vormen van vogelverstoring in de uiterwaarden vaststelt, documenteer deze dan goed (schrijf het op, neem een foto) en geef dit dan door aan het NVWC-bestuur. Zo bouwen we een feitendossier op om goed onderbouwd de vogelbelangen te kunnen behartigen. Aanspreken van mensen op hun gedrag is helaas niet altijd zonder risico, zodat je hier de nodige voorzichtigheid in acht moet nemen. Mensen zijn zich echter ook lang niet altijd bewust dat ze door hun gedrag vogels verstoren.

Deel B. Rapport “Verstoringsgevoeligheid van vogels”

Vogelbescherming Nederland heeft Bureau Waardenburg de opdracht gegeven een studie uit te voeren om de wetenschappelijk aangetoonde effecten van recreatie op vogels te beschrijven. Het resultaat is een zeer gedegen en leesbaar rapport dat in 2004 is verschenen.

Het rapport geeft een overzicht van de verstoringseffecten van de verschillende recreatievormen. Zo komen wandelen & fietsen (land), sportvliegtuigen (lucht) en zeilen, surfen, kanoën, vissen en varen met motorboten (water) aan bod. In een ander hoofdstuk zijn de vogelsoorten het uitgangspunt: voor de Rode- en Blauwe-Lijstsoorten, Europese vogelrichtlijn en trekkende watervogels staan de gevoeligheden beschreven.

Op de Rode Lijst staan kwetsbare en bedreigde vogelsoorten. Om op de Rode Lijst te komen, moet bij de algemenere vogelsoorten meer dan 50% achteruitgang zijn vastgesteld, voor zeldzamere soorten 25%. Referentiejaar daarbij is 1960. Op de blauwe lijst staan vogelsoorten waarvoor Nederland internationale verantwoordelijkheid heeft. Bijvoorbeeld omdat een groot deel van de Europese populatie hier broedt of in groten getale in ons land komt foerageren. De Europese vogelrichtlijn bevat soorten die op Europese schaal

Samenvatting uit “Verstoringsgevoeligheid van vogels” (hoofdstuk 9)

Literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie

K.L. Krijgsveld, S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden, S. Dirksen

Vogelbescherming Nederland – Bureau Waardenburg (2004)

9 Conclusies en samenvatting

In dit hoofdstuk wordt, op basis van de hiervoor besproken studies naar verstoring, samengevat welke factoren bepalen wat de reactie van vogels op verstoring zal zijn. Ook wordt besproken welke effecten verstoring door recreatie in algemene zin hebben op vogels. Tot slot wordt per recreatietype kort gekenschetst wat de belangrijkste verstoringseffecten zijn van recreatie.

9.1 De reactie op verstoring

Bij nadering van een verstoringsbron heeft een vogel twee keuzemogelijkheden: de verstoring tolereren of ontvluchten. De reactie van de vogel is het resultaat van de afweging tussen de beide mogelijkheden, waarbij de vogel probeert zijn belangen te optimaliseren. Allereerst zal een vogel willen overleven. Hiervoor moet in de voedselbehoefte worden voorzien en dient het predatierisico zo laag mogelijk te zijn. Op de lange termijn is het grootbrengen van zoveel mogelijk (reproductieve) nakomelingen van belang.

De voor- en nadelen van het wegvluchten van de verstoringsbron of het blijven in het gebied bepalen hoe een vogel op een verstoring reageert. Wanneer de voordelen op een bepaalde locatie groot zijn, zal een vogel minder geneigd zijn de locatie te ontvluchten en daardoor ook meer verstoring tolereren. Zo zal de verstoringsreactie afhankelijk zijn van onder andere de kwaliteit van het foerageergebied en de fase in de jaarcyclus. Men kan er dus zeker niet zomaar vanuit gaan dat vogels die heel dicht benaderd kunnen worden, niet gevoelig voor verstoring zijn.

Informatie over vluchtafstanden kan niet goed geïnterpreteerd worden zonder kennis over factoren die hieronder kort worden toegelicht.

• **Investerings**

Door investeringen in een gebied kan een vogel aan dit gebied gebonden zijn. Een dergelijke binding in de vorm van een foerageerterritorium of een nest met jongen levert een belangrijke prikkel om pas laat te vluchten. In veel studies zijn de waargenomen vluchtafstanden bij broedende dieren dan ook kleiner dan bij foeragerende of rustende dieren.

• **Voedselbeschikbaarheid**

De beschikbaarheid en kwaliteit van voedsel, de afstand tot de alternatieve locatie en de dichtheid van concurrenten bepalen in belangrijke mate het voordeel van de huidige, verstoorde locatie ten opzichte van een alternatieve locatie.

• **Voedselbehoefte**

De voedselbehoefte van een vogel is afhankelijk van de periode in de seizoenscyclus (broedfase, migratie, rui) en ook van de activiteit op het moment van verstoring. Foeragerende vogels moeten sterker compenseren voor verstoring dan rustende vogels, omdat ze naast de energetische kosten van verstoring ook moeten compenseren voor het verlies aan foerageertijd. Daarnaast bepalen ook weersomstandigheden en eigenschappen van het gebied de voedselbehoefte.

• Perceptie van risico van predatie

Eerdere (negatieve of positieve) ervaringen met verstoring bepalen de mate waarin een vogel een verstoring als risicovol ervaart. De tolerantie ten opzichte van verstoring door recreatie kan toenemen wanneer vogels door ervaring leren dat bepaalde typen recreatie geen werkelijk gevaar opleveren. Of de tolerantie ten opzichte van bepaalde typen recreatie toeneemt, lijkt afhankelijk van de soort en wordt mede beïnvloed door de voorspelbaarheid van de verstoringbron en het uitblijven van negatieve ervaringen. Zo heeft jacht indirect een sterke invloed op de verstoringsempfindelijkheid van vogelsoorten ten opzichte van andere verstoringbronnen. De perceptie van het predatierisico is daarnaast afhankelijk van het type verstoring en ook de groepsomvang speelt een belangrijke rol. In het algemeen neemt de verstoringafstand toe met de omvang van de groep. Dieren in een groep volgen elkaar in gedrag en daarmee wordt de reactie en ook de verstoringafstand van de hele groep bepaald door het meest verstoringsempfindelijke individu.

Vluchtafstanden

Vluchtafstanden zijn tot op zekere hoogte soortafhankelijk, en binnen soortgroepen bestaan grote overeenkomsten in verstoringafstand. Daarnaast is zoals gezegd de afweging tussen vluchten of blijven afhankelijk van bijvoorbeeld de voedselbehoefte van de vogel, of de tijd die hij heeft om dat voedsel te verzamelen (bv. nest vol hongerige jongen, laag water). Vluchtafstanden moeten daarom altijd geïnterpreteerd worden in het licht van de situatie waarin de vogel zich bevindt. Zo betekent een kleine verstoringafstand vaak dat vogels goed tegen verstoring kunnen. Maar soms heeft verstoring van juist die vogels die een verstoringbron heel dicht bij laten komen serieuze consequenties, omdat deze vogels de verloren tijd of voedselopname niet kunnen missen.

9.2 Soortverschillen in de ernst van effecten van verstoring

Afhankelijk van de ecologie en de fysiologie van een soort of soortgroep, heeft een verstoring ernstiger gevolgen. Deze eigenschappen bepalen of en in welke mate de verloren tijd en energie later gecompenseerd kunnen worden. Bij deze eigenschappen valt te denken aan:

• Voedselkeuze

Herbivoren hebben meer foerageertijd nodig om in de dagelijkse voedselbehoefte te voorzien dan carnivoren. Binnen de groep van herbivoren hebben vogelsoorten die vrijwel uitsluitend van relatief voedselarme plantedelen (blad, stengel) leven, weer meer tijd nodig dan soorten die zaden of wortelstokken eten (Owen 1972 in van den Tempel 1992).

• Foerageerstrategie

Zichtjagers kunnen foerageertijd die overdag door verstoring verloren gaat, nauwelijks 's nachts compenseren. Vogels die gebruik maken van gehoor of tastzintuigen bij het opsporen van prooien kunnen dat tot op zekere hoogte wel.

• Activiteitspatroon

Nachtactieve vogels die overdag rusten, zullen in het algemeen minder ernstige gevolgen ondervinden door verstoring van recreatie. Soorten die afhankelijk zijn van een voedselbron die slechts in beperkte mate beschikbaar is, zoals in de getijdegebieden, zullen ernstiger gevolgen ondervinden door verstoring dan soorten die foerageren op continu beschikbaar voedsel. Deze verschillen tussen soorten in de mogelijkheden om te compenseren, bepalen (mede) de ernst van de verstoring en de effecten daarvan op het gedrag, de verspreiding en de conditie van de vogels.

9.3 Verstoringseffecten van recreatie in het algemeen

Het verstoringsonderzoek aan vogels heeft zich in belangrijke mate geconcentreerd op gedragsveranderingen (alertheid/vluchten), veranderingen in verspreidingen en energiehuishouding. Bevindingen uit dit type onderzoek zijn slechts zelden goed door te vertalen naar effecten op broedsucces of overleving. Effecten op populatieniveau zijn dan ook nauwelijks aan te tonen. De recreatiedruk in Nederland is echter van een dusdanig hoog niveau dat populatie-effecten wel te verwachten zijn, zeker bij kwetsbare soorten. Hier bevindt zich dan ook een belangrijke lacune in het verstoringsonderzoek.

Gedrag en verspreiding

In een groot aantal studies werd gevonden dat door verstoring de dichtheid aan vogels achteruit gaat. Dit betrof zowel dichtheid aan broedende vogels als aan foeragerende vogels. Effecten op dichtheid van broedende vogels uitten zich met name in een verlaging van de dichtheid langs wegen en paden. Dit effect is in grote mate soortafhankelijk. Met name onder de kleine zangvogels bestaan geen eenduidige effecten op dichtheid. Wel lijken gespecialiseerde soorten meer negatief te worden beïnvloed dan generalisten.

Effecten verdwijnen in belangrijke mate wanneer niet de gehele habitat wordt verstoord. Bij foeragerende vogels uit verstoring zich in een afname van de aantallen vogels rond de verstoringbron. Op kortere of langere termijn

zullen de consequenties van verstoring hun uitwerking hebben op de draagkracht van een gebied dat groter is dan alleen het verstoorte gebied. Wanneer bijvoorbeeld een optimaal broedgebied van een soort wordt aangetast, kan de dichtheid van marginale broedgebieden in de omgeving hierdoor ook worden verlaagd, omdat in dit marginale broedgebied toevoer vanuit het optimale gebied plaatsvindt (Reijnen 1989).

Daarnaast verplaatsen vluchtende vogels zich naar andere voedselgebieden, alwaar dichtheidsafhankelijke processen zoals competitie voor voedsel en verspreiding van ziektes (parasieten) mede zullen bepalen wat de ernst van de verstoring is.

De verstoring heeft ook consequenties voor de reeds in het gebied aanwezige vogels. Het effect op grotere schaal is daarmee afhankelijk van dergelijke dichtheidsafhankelijke processen. In slechts zeer weinig studies wordt hiernaar gekeken.

Voedselbehoefte en energiehuishouding

Verschillende studies richten zich op de fysiologische veranderingen (verhoogde hartslag) of gedragsveranderingen (alertheid, opvliegen) die energetische kosten met zich meebrengen. Vogels besteden in veel gevallen door verstoring minder tijd aan foerageren en/of hebben een lager foerageersucces doordat in de alternatieve gebieden de foerageeromstandigheden minder gunstig zijn. Of een vogel voor verloren foerageertijd of toegenomen energie-uitgaven kan compenseren, hangt af van de fysiologische en ecologische eigenschappen van de soort.

Reproductie en overleving

Veel studies geven aanwijzingen dat verstoring negatieve consequenties heeft of kan hebben voor het broedsucces. Vooral in de vestigingsfase verlaten baltsende paren het gebied wanneer er een hoge recreatiedruk is. Hoewel het paar elders een succesvol broedseizoen kan hebben, kan in dit geval door vermindering van geschikt habitat het aantal succesvolle paren gereduceerd worden. Tijdens de incubatie treedt in geringe mate nestdesertie op. Effecten op kuikens zijn algemener. In veel studies wordt de overleving van de kuikens bedreigd door een vermindering van de hoeveelheid aangeleverd voedsel, ofwel omdat de adult in zijn foerageeractiviteiten wordt belemmerd door verstoring, ofwel omdat er meer tijd besteed wordt aan alarmgedrag. Dergelijk alarmgedrag heeft ook consequenties voor het kuiken (of het ei) omdat broedpatronen worden verstoord. Of deze effecten resulteren in een verlaging van het broedsucces hangt samen met andere omstandigheden zoals voedselaanbod en weersomstandigheden.

Effecten op populatie niveau

De vertaling van versturende activiteiten is door de veelheid aan gekoppelde en indirecte factoren in de regel zeer moeilijk. Dit is ook de oorzaak van tegenstrijdige redeneringen, waar de een zegt dat soort x zeer gevoelig is en de ander altijd wel een voorbeeld weet te vinden waar soort x vlak bij een verstoringsbron voorkomt. Literatuur over effecten van verstoring op populaties in Nederland ontbreken. Men kan veronderstellen dat veel Nederlandse vogelsoorten in meer of mindere mate beïnvloed worden door verstoring, maar dat dit voor veel soorten geen wezenlijke zorg is omdat de populaties niet bedreigd worden in hun voortbestaan. Voor enkele soorten geldt dit waarschijnlijk wel. Vooral schaarse broedvogels van goed toegankelijke terreinen zoals kustgebieden (stranden, strandvlaktes, zandplaten, eilanden en duinen) en heideterreinen (stuifzanden) ondervinden naar alle waarschijnlijkheid wezenlijke effecten op populatieniveau. Deze soorten zouden waarschijnlijk wezenlijk talrijker zijn in Nederland indien een groter deel van het huidig leefgebied niet voor recreanten toegankelijk zou zijn.

9.4 Verstoringseffecten van de verschillende typen recreatie

Recreatie op land

Vooral wandelaars zorgen voor aantoonbare verstoring, omdat ze er langer over doen een gebied te passeren en omdat het gedrag van wandelaars in grotere mate onvoorspelbaar is dan bijvoorbeeld fietsers of paardrijders. Afwijken van een pad, of stoppen tijdens een wandeling (vogelaars), zijn aspecten waarop een vogel vaak reageert. Hoewel er weinig gericht onderzoek naar is gedaan, wijzen de resultaten erop dat honden in nog grotere mate dan wandelaars voor verstoring zorgen. In algemene zin lijken de versturende effecten van recreanten in open landschappen ernstiger dan in besloten landschappen. In open landschappen is de versturende werking van de aanwezigheid van recreanten op grote afstand merkbaar en zullen meer vogels verstoord worden dan in een besloten gebied. Landschappen die goed toegankelijk zijn en waar eenvoudig buiten vaste routes gelopen kan worden, zijn in Nederland het meest gevoelig. Dit betreft vooral kustgebieden (stranden, strandvlaktes, zandplaten en duinen), heideterreinen en stuifzanden en rivierduinen.

Waterrecreatie

Alle vormen van waterrecreatie kunnen aantoonbaar leiden tot verstoring. Meer dan van het type vaartuij, is

de mate van verstoring afhankelijk van de voorspelbaarheid en het gedrag van de verstoringbron, de duur van de activiteit, de afstand tot de verstoringbron. Watersporters die zich snel verplaatsen en zich onvoorspelbaar gedragen, hebben derhalve een groot verstoringseffect. Dit geldt ook voor watersporters die zich gedurende lange tijd ophouden in een gebied dat tevens door vogels geprefereerd wordt, om te rusten, foerageren of broeden.

Recreatie in de lucht

Verstoring door sportvliegtuigen heeft een aantoonbaar effect op verspreiding van vogels. Berekeningen van de energetische consequenties van verstoring aan de hand van vastgestelde extra vliegtijden en verloren foerageertijd geven een beeld van de ernst van de verstoringseffecten. Met name voor soorten die deze extra energie-uitgaven niet kunnen compenseren, lijkt verstoring door sportvliegtuigen kritieke gevolgen te kunnen hebben voor de energiebalans. In de meeste studies kunnen de visuele en auditieve componenten waaruit verstoring door sportvliegtuigen bestaat niet gescheiden worden. In het algemeen worden bij blootstelling aan toenemende geluidssterktes (dB) wel sterkere verstoringreacties waargenomen. Uit diverse studies komt duidelijk naar voren dat sportvliegtuigen ook op grote afstand en grote hoogte verstoring kunnen werken. Afstand komt uit verschillende studies naar voren als de belangrijkste voorspeller van de verstoringreactie. De vliegtuigsnelheid is van invloed op het visuele aspect van verstoring maar bepaalt daarnaast ook de verstoringduur, een belangrijk aspect van verstoring.

(advertentie)

ZOMERAVOND PICKNICK OP ZOEK NAAR KOKERS EN BAKKERS

De 'werkgroep picknick' is op zoek naar mensen die voor deze avond iets willen voorbereiden. Soepkokers, quichebakkers of personen die graag iets anders lekkers willen maken, kunnen zich nu al opgeven bij het bestuur (bestuur@nvwv.nl)

Zo aan het einde van de vakantie, bij de start van het nieuwe seizoen, nodigt het bestuur u/je uit voor een zomeravondpicknick in de natuur in Culemborg. Lekker bijpraten en nagenieten van de vakantie onder het genot van een drankje en een hapje. Tegen het vallen van de schemering gaan we op zoek naar vleermuizen en nachtvlinders. Dit met behulp van een batdetector (voor de vleermuizen) en een laken en een lamp voor het lokken van de vlinders.

Opgeven is in verband met het eten gewenst. Bij slecht weer gaan we naar de Ketelvink.

Wanneer: zaterdag 6 september 2008

Hoe laat: vanaf 17.00 uur

Waar: in de Zump

Op zoek naar: nachtvlinders en vleermuizen

Voor wie: voor leden van de NVWC

Kosten picknick: geen

Anmelden: voor 23 augustus via bestuur@nvwv.nl

Gonda Baard | Telefoon: 0345 521394 | e-mail bestuur@nvwv.nl

Nog meer met prima website

door Kars Veling

Al vanaf 1996, nog lang voordat iedereen internet had, heeft de NVWC haar eigen website. Het begon met een simpele pagina met de gegevens over de club en wat we wilden, maar toen Jandirk Buizer de website in beheer kreeg, werden er allerlei leuke zaken aan toegevoegd.

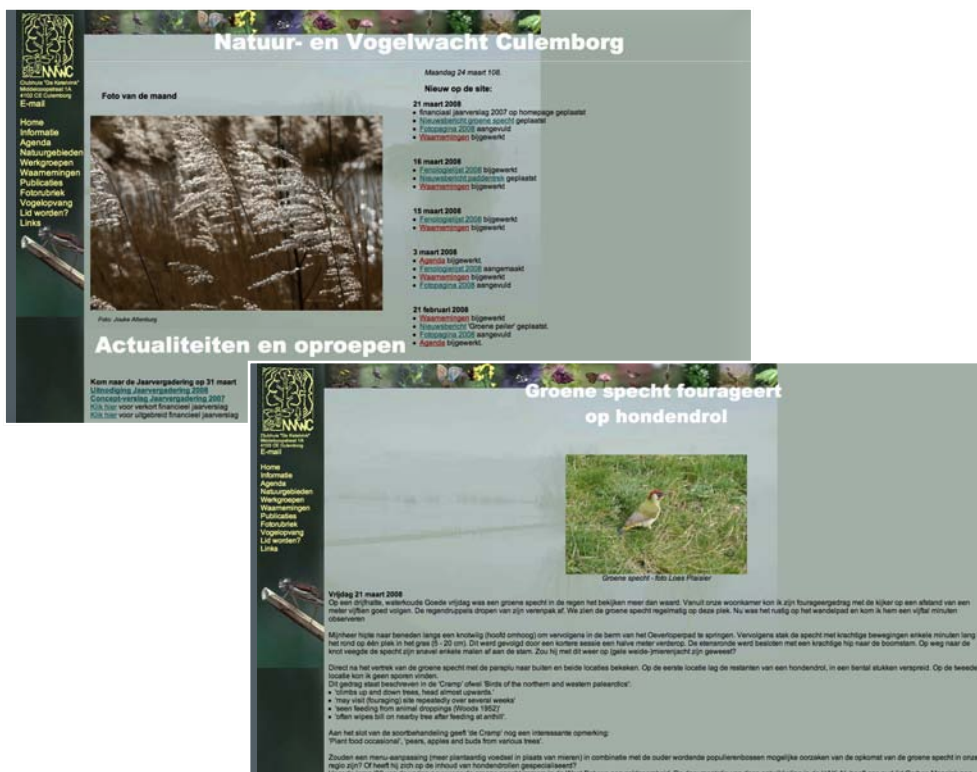
Inmiddels heeft Jouke Altenburg het beheer van de website en hij (de site) leeft als nooit tevoren. Zeer regelmatig worden actuele zaken aangevuld en dat maakt dat men regelmatig terugkeert op de site, omdat er altijd wel wat nieuws te zien is. En dat werkt ook andersom, want steeds meer mensen geven hun nieuwtjes en waarnemingen door via de site.

Dit was dan ook het positieve uitgangspunt van het gesprek tussen het bestuur en de webmaster over de toekomst van de site. Het is al prima, maar we halen er nog niet uit wat erin zit. Er zijn al flink wat mensen die zich betrokken voelen bij de site, maar we willen toch meer inbreng van anderen. We hebben besloten dat we de komende maanden gebruiken om de zaken technisch op orde te krijgen.

Een aantal dingen, zoals het online invullen van formulieren, werkt niet meer optimaal en daar wordt als eerste aan gewerkt. Maar vervolgens willen we met de hele club vooruit gaan kijken. Wat kunnen we nog aan nuttige en aantrekkelijke dingen op de site, hoe kunnen we zorgen dat er nog meer mensen actief betrokken zijn bij de 'vulling' van de site en hoe kunnen we de gigantische mogelijkheden van internet optimaal inzetten voor de NVWC en voor de doelstellingen natuurstudie, natuurbescherming en natuurvoorlichting?

Daar komen we nog zeker op terug, maar we willen hierbij al vragen of mensen die zich met de site bezig willen houden, dat al even door willen geven. Dat gaat om ICT'ers, die mee kunnen bouwen, maar zeker ook tekstschrijvers en mensen die een taak willen hebben in het regelmatig bijhouden van de site. Als we een flink aantal mensen bij elkaar hebben, betekent dit dat per persoon er helemaal niet zoveel werk hoeft te gebeuren. Bovendien is het prettig dat dan eventuele ziekten en verhuizingen veel makkelijker kunnen worden opgevangen.

**Dus: Websitemedewerkers verenigt u!
Wilt u meewerken?
Even een mailtje naar bestuur@nvwc.nl**

Door een communicatiestoornis is het volgende artikel niet in het jaarverslag 2007 verschenen. Daarom bij deze alsnog het jaarverslag van de bibliotheekgroep.

Bibliotheek NVWC

De NVWC beschikt over een uitgebreide bibliotheek met ruim 1000 titels. Deze bibliotheek is in de afgelopen jaren gedigitaliseerd zodat alle boeken op trefwoord, schrijver of titel te vinden zijn. In het clubgebouw zit de bibliotheek onzichtbaar verstopt in drie kasten rechts achter in de Ketelvink in de hoek bij de toiletten. Naast de boeken staan in die kasten ook de jaargangen van de tijdschriften die voor kortere of langere tijd bewaard worden.

Rapporten en onderzoeksverslagen zijn opgenomen in een bestand. De rapporten zijn te vinden in de grijze ladekast. Een uitdraai van alle boeken en rapporten en de spelregels van de uitleen zijn te vinden in de rode map die boven in de linker kast ligt. De NVWC heeft een keur aan tijdschriften die in iedere Hak-al door Leo van der Kooij besproken worden. Deze tijdschriften liggen ter inzage en zijn na afloop van het jaar te leen.

Boeken zijn gratis te leen voor alle leden voor minimaal een maand en mogelijkheid tot verlenging. Boeken kunnen uitgeleend worden door bestuursleden en coördinatoren van werkgroepen. Ze kunnen geleend worden op ieder moment waarop er een activiteit in de Ketelvink plaatsvindt.

Het enige dat ontbreekt, zijn leden die in rijen staan te wachten tot ze aan de beurt zijn om het boek van hun keus mee naar huis te nemen. Het is voor de bibliotheekgroep reden om niet meer energie in de bibliotheek te stoppen dan werkelijk nodig is. Het is ook reden om vanaf 2008 geen boeken meer aan te nemen.

Contactpersoon voor de bibliotheek is Jaaike Bosma, tel. 0345-513008, e-mail bosma@casema.nl

Archief

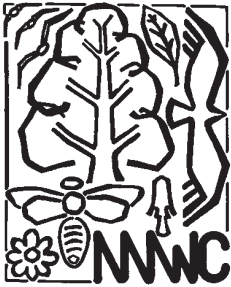
In het streekarchief Rivierenland liggen vanaf 2007 Hak-al's, verslagen, jaarstukken, correspondentie e.d. van de eerste 25 jaar van de vereniging goed bewaard. Inmiddels is een start gemaakt om het lopende archief structuur te geven en alles wat beschikbaar is daarin goed onder te brengen zodat het snel terug te vinden is. Met het inventariseren van relevante artikelen uit oude jaargangen van de Hak-al is een start gemaakt, dit op verzoek van de voorzitter die oude informatie snel terug wil vinden.

Het chronologisch opbergen van krantenartikelen over het werk van de NVWC gaat steeds door.

Contactpersoon voor het archief is Gonda Baard, tel 0345-521394, e-mail mwbaard@planet.nl

Samenstelling werkgroep

Nu het digitaliseren is voltooid, heeft Corrie Broekhuizen haar medewerking aan de werkgroep beëindigd. Jaaike Bosma en Ad van der Ven hebben de tijd aangepast aan het werk en komen af en toe. Coby Huigen en Gonda Baard verleggen af en toe hun prioriteiten, maar maken de klus wel af.

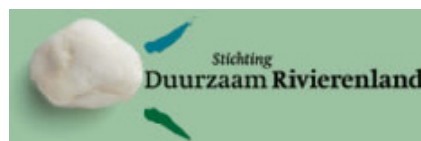
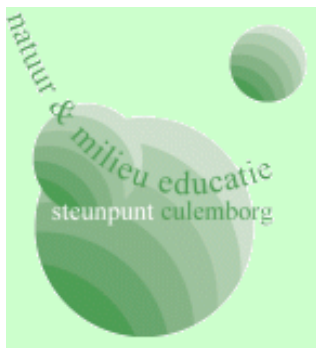
Samenwerkingsconvenant ondertekend

door Kars Veling

Op een prachtige locatie, tijdens de natuurfeestdag heeft Gonda, namens de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, een convenant ondertekend dat de samenwerking met gemeente en andere partners in de natuur- en milieu-educatie bevestigt. Samen zullen we proberen zoveel mogelijk Culemborgers op de hoogte te brengen van de natuurwaarden in onze omgeving en wat ze er aan kunnen bijdragen dat natuur en milieu rond Culemborg gezond worden.

Samen gaan we een website 'Groene Betuwe' runnen en gaan we wekelijks een stukje in de regionale pers plaatsen over wat er zoal te doen is op dit gebied en wat je op dit moment kunt tegenkomen als je buiten loopt. Het is een samenwerking, geen fusie en we gaan natuurlijk zelfstandig door, maar daar waar het mogelijk is en een meerwaarde heeft, gaan we samen optrekken. Zo gaat de insectenwerkgroep van de NVWC de libellen tellen op de Stadsboerderij Caetshage en met die gegevens kunnen de bezoekers van de boerderij weer worden voorgelicht over de natuurwaarden die je op een agrarisch bedrijf kunt krijgen als je maar rekening houdt met de eisen die de planten en dieren stellen aan hun leefomgeving.

De partners in deze samenwerking zijn: Stichting Duurzaam Rivierenland uit Tiel, Stichting EVA, Stadsboerderij Caetshage, de gemeentelijke NME en de NVWC. We hopen dat later ook Fort Werk aan het Spoel zich bij ons aansluit.

PLANTENWERK GROEP ORGANISEERT DE VOLGENDE ACTIVITEITEN

Speurtochten

woensdag 19 april & woensdag 4 juni

In het NVWC jaarprogramma staan drie excursies van de plantenwerkgroep die in de eerste plaats bedoeld zijn om wat intensiever naar bepaalde soorten planten op zoek te gaan. Twee van deze speurtochten zijn in het voorjaar gepland. Op 19 april gaan we op zoek naar het hongerbloempje, op 4 juni naar speciale grassen.

Niet-leden van de plantenwerkgroep die hiervoor belangstelling hebben, kunnen hieraan meedoen, mits zij zich van tevoren opgeven bij Leo van der Kooij. Zij krijgen dan kort voor de data te horen - telefonisch of per e-mail - waar de excursie plaatsvindt en waar het verzamelpunt is.

Vertrektijd: zowel op **woensdag 19 april** als op **woensdag 4 juni** start de tocht om 19.00 uur

Plantenexcursie

zaterdag 17 mei 2008

Bovenpolder onder Amerongen

Het is alweer een paar jaar geleden dat we in NVWC-verband een bezoek gebracht hebben aan de Amerongse Bovenpolder. Deze polder behoort tot de mooiste uiterwaarden in onze omgeving. De uiterwaard ligt aan de Noordoever van de Nederrijn. Hij strekt zich uit over ruim drie kilometer, van het dorp Elst tot het stuweiland van Maurik. Op het breedste gedeelte onder Amerongen bedraagt de breedte 1,5 km. Het kasteel Amerongen ligt in deze uiterwaard tegen de winterdijk.

Midden door de Bovenpolder loopt de Rijnsteeg, de veerweg van het veer Eck en Wiel - Amerongen. Het gebied ten oosten, voor zover niet behorende tot de terreinen rond het kasteel, wordt beheerd door het Utrechts Landschap. Over het gedeelte ten westen van de Veerweg zwaait Staatsbosbeheer de scepter. In de loop der jaren zijn hier allerlei maatregelen genomen om de natuur meer kansen te geven. Er zijn geulen gegraven en intensief gebruikte landbouwgronden zijn uit productie genomen. Het gebied is bekend om de rijke fluviatiele

flora. Hiermee worden die planten aangeduid die langs de oevers van rivieren het rijkst vertegenwoordigd zijn. Enkele gedeelten zijn al langere tijd als hooiland in beheer en hier is de plantengroei het rijkst. Kattenkruid, kruisdistel, gele morgenster, sikkelklaver en natuurlijk nog veel meer soorten groeien hier uitbundig. Verder is de polder rijk aan prachtig uitgegroeide meidoornhagen. Kortom het is een gebied om heerlijk rond te dwalen en allerlei moois waar te nemen. De begeleiding van de leden van de plantenwerkgroep garandeert dat u aan dit moois niet voorbij zult lopen.

Vertrek: Ketelvink
Middelcoopstraat 1a, Culemborg.
Aanvang: 9.00 u
Thuiskomst: rond 13.00 u
Vervoer: met eigen auto's, voor lifters is plaats voor zover de ruimte in de auto's dit toelaat. De afspraak is dat lifters in de kosten delen
Meenemen: waterdicht schoeisel, notitieboekje, flora, fotocamera enz.
Opgave: is gewenst, zeker als het om meeliften gaat:

Informatie en opgave: voor de bovenstaande genoemde activiteiten

Leo van der Kooij

e-mail l.p.vvanderkooij@wanadoo.nl, ☎ 0345 515450

Excursie vogels in de Zouweboezem

Wanneer: **Vrijdag 16 mei**

Vertrek: 19.00 vanaf de Ketelvink

Terug: rond 22.30

Opgeven: Gerrit Jan Klop (gjklop@gmail.com)

Wellicht dat iemand de tekst hieronder eerder heeft gelezen. Dat kan. Het is dezelfde uitnodigende tekst als vorig jaar. Maar ja! Deze excursie is ook ieder jaar even heerlijk.

Ieder jaar in de tweede helft van mei organiseert de Vogelwerkgroep van de NVWC een excursie naar de Zouweboezem. Waarom daarheen? Dat is een makkelijke vraag. De Zouweboezem is een fantastisch gebied voor riet- en watervogels op nog geen half uur rijden van Culemborg. Het is de plaats met de grootste kolonie purperreigers van Nederland. Rietvogels zoals de kleine karakiet, de rietgors, rietzanger en blauwborst zijn vaak zeer makkelijk te zien. Bijna altijd worden de verborgen levende waterral en roerdomp gehoord en soms zelfs gezien. Tijdens de wandeling zullen we bruine kiekendieven zien jagen boven het riet en kunnen we de grote kolonie zwarte sterns met hun nesten op drijvende vlotjes van dichtbij kunnen bewonderen. Kortom, een heerlijke vogelkijk excursie.

Graag van tevoren opgeven bij Gerrit Jan Klop (06 51148642 of gjklop@gmail.com) en geef dan aan of er over een auto beschikt kan worden.

Wellicht tot half mei!

Nachtvlinders in de Zump

Op 23 mei is het weer zo ver, dan gaan we de lamp opzetten in de Zump, een mooi natuurterreintje aan de rand van de wijk Voorkoop in Culemborg. Vanaf dat het donker wordt lokken we de nachtvlinders met een felle lamp.

Nachtvlinders zijn vaak erg mooi. Er zijn wel saaie bruine dieren bij, maar de meeste hebben heel mooie fijne patronen en sommige zijn zelfs erg fel gekleurd.

Nachtvlinders laten zich meestal niet makkelijk zien. Je moet ze lokken. Dat kan met licht: een speciale opstelling met een sterke lamp en een laken lokt veel nachtvlinders uit de directe omgeving. Ze zijn goed te bekijken en op naam te brengen. Een andere lokmethode is met een lekker zoet alcoholisch smeersel op bomen. Vlinders die niet op licht komen zijn soms wel geïnteresseerd in deze drankjes en zijn dan goed te zien. Beide methodes zullen in de Zump toegepast worden.

Iedereen die geïnteresseerd is welkom

Wanneer: zaterdagavond 23 mei 2008

Waar: De Zump (zie kaartje)

Begintijd: vanaf 22.00 uur

Eindtijd: afhankelijk van de omstandigheden

Contactpersoon:

Annette van Berkel

(0345 531689, ahvanberkel@planet.nl)

Meenemen: zaklamp, anti-muggenmiddel, pet met klep en/of zonnebril.

Kamp(ina) 2008

Zomerkamp, vrijdag 29 t/m zondag 31 augustus 2008

Locatie: Kampina, in de omgeving van Oisterwijk

In oktober 2007 hebben we onze leden gevraagd een enquête over het hemelvaartskamp in te vullen. De vele spontane reacties lieten ons zien dat we een andere weg in moeten slaan.

Veel mensen geven er in deze periode de voorkeur aan om met het eigen gezin op pad te gaan. Met de gedachte "zonde om dit aan iedereen voorbij te laten gaan" gaan we een ouderwets zomerkamp organiseren!

In het mooiste deel van Brabant ligt bij Oisterwijk natuurkampeerterrein 'Morgenrood'. De achterzijde van 'Morgenrood' grenst aan de Kampina, een open heideterrein met schrale bossen. Aan de overkant van de weg liggen de Oisterwijkse Bossen en Vennen.

Kampina is onderdeel van Het Groene Woud, een omvangrijk Nationaal Landschap in de driehoek Tilburg, Eindhoven en Den Bosch. Banisveld verbindt de natuurgebieden Kampina en het nabijgelegen De Mortelen van Brabants Landschap met elkaar. In 2006 is er een oversteekplaats voor runderen gerealiseerd.

Als u door Kampina wandelt, kunt u niet alleen runderen, maar ook een kudde IJslandse paarden en schapen tegenkomen. De beesten zorgen ervoor dat het gebied zijn open karakter behoudt. In het zuidoosten van Kampina stroomt de Beerze, een beek die haar natuurlijke loop met bochten en ondieptes heeft teruggekregen. In het stroomdal vindt u elzenbos met hop, bitterzoet en veel gagel.

De Brabantse vennen zijn uniek in Nederland en rondom Oisterwijk liggen de mooiste. In een schaapskooi vindt u het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten. Sinds de vorige eeuw zijn de talloze vennen in Kampina ernstig bedreigd door verzuring, vermesting en verdroging. Natuurmonumenten greep in met een noodplan. Vennen werden uitgebaggerd, de oevers geplagd en de bomen aan de waterkant gekapt. De wind heeft nu meer vat op het open water en in de herfst verstikt vallend blad de vennen niet langer. Het water is minder zuur en voedselrijk en de vegetatie is een stuk gevarieerder. In het water zijn salamanders gezien en oeverkruid en moerashertshooi zijn terug. Ook groeit er zonnedauw, lavendelheide en veenbes.

Wat gaan we doen?

Jac. P. Thijsse verkondigde het destijds al: de Kampina is een wandelparadijs. Tijdens ons verblijf gaan we genieten van bloeiende paarse struikheidevelden met klokjesgentiaan en verschillende zeggesoorten. Vogelliefhebbers kunnen hun hart ophalen, soorten als boomvalk vliegen boven het gebied, op zoek naar libellen. Ook de wulp, tureluur en roodborsttapuit komen veel in het gebied voor. De Kampina is bovendien bij uitstek geschikt om vlinders en libellen te scoren. En met een beetje geluk zien we levendbarende hagedissen.

Voldoende stof om excursies te organiseren die voor iedereen toegankelijk zijn.

Door de wijde omtrek zijn lange fietstochten te maken, bijvoorbeeld langs boerderijen waar ook een heerlijke boerenlunch wordt geserveerd. Fietsen zijn eventueel te huur op de camping. Op de Reuzel kunt u kanotochten maken. Het Staalbergven, op 2 km afstand van de camping, is een mooi natuurswembad.

Voor wie dichterbij de tent wil blijven, zijn er op en rondom de camping voldoende mogelijkheden tot ontspanning. Het terrein biedt veel gelegenheid tot spelen, in het bos of met de reuzenblokkendoos.

Het terrein

We hebben de beschikking over een eigen gedeelte op natuurkampeerterrein 'Morgenrood', midden in het bos gelegen. Er is aansluiting van elektriciteit en sanitaire voorzieningen zijn in de dichte nabijheid.

Nadere gegevens

Het kamp begint vrijdagmiddag/avond 29 augustus en eindigt zondagmiddag 31 augustus 2008.

Iedereen zorgt voor eigen onderdak (tent, caravan of camper) en alles wat daarbij hoort. De maaltijden worden centraal ingekocht en klaargemaakt door een zogenaamde kookploeg (zie elders voor de toelichting). Op de vrijdag- en zondagavond dien je zelf voor een maaltijd te zorgen.

Eigen stoel (eventueel met flesuitsparing) bord, bestek, beker en theedoek dien je zelf mee te nemen.

Kookploeg

Per dagdeel zal een groepje van de kampdeelnemers zorg dragen voor de inwendige mens. Zij zetten de benodigdheden voor het ontbijt en de lunch klaar, zetten koffie en thee, bereiden de warme avondmaaltijd en kopen de benodigdheden in. Deze groepjes worden in onderling overleg samengesteld tijdens de kamp(ina)vergadering.

Na afloop van de maaltijden wast iedereen zijn eigen bestek, beker en bord af in het hete water dat door de kookploeg wordt verstrekt.

Kampprijs

25,00 euro p.p vanaf 17 jaar

17,50 euro p.p van 3 t/m 17 jaar

gratis voor kinderen van 0 - 3 jaar

Dit is inclusief verblijf, gebruik van alle sanitair, elektriciteit, toeristenbelasting en alle maaltijden (ontbijt op zaterdagochtend t/m de lunch op zondagmiddag). Frisdranken, bier, wijn etc. zijn voor eigen rekening evenals huur van fietsen en/of kano's of eventuele entrees. De werkelijk gemaakte kosten zullen in uw voordeel met u verrekend worden.

Kamp(ina)vergadering

Op dinsdag 17 juni vanaf 20.00 uur zal er een kampvergadering worden gehouden in "De Ketelvink", Middelcoopstraat 1a.

Het doel van deze vergadering is:

- Kennismaken met de deelnemers.
- Afspraken maken over vervoer van de algemene bagage en de maaltijden (wie, wat)
- Excursieprogramma afspreken
- Beantwoorden van vragen over het kamp

Het is van belang dat per opgave tenminste één persoon aanwezig is. Wie beslist niet kan komen, neemt contact op met Saskia Janssen tel. 0345-532898 of e-mail saskia.janssen@12move.nl en/of Daniel Beuker vogelfreak@hotmail.com Zij zijn de aanspreekpunten totdat er een kampcommissie is gekozen.

N.B. Schrijf de datum 17 juni 2008 meteen bij opgave in je agenda !

Procedure en aanmelding

Het maximum aantal deelnemers voor dit kamp is 40 personen. Aanmelding uitsluitend door inlevering van het volledig ingevuld aanmeldingsformulier of per e-mail met vermelding van alle gevraagde gegevens.

Tegelijkertijd met de aanmelding moet 15 euro per opgave (dus niet per persoon) worden gestort op girorekening 8831858 t.n.v. NVWC te Culemborg o.v.v. voorschot kamp Kampina.

De uiterste inschrijfdatum is 31 mei 2008. Als er op die dag meer dan veertig personen (alle personen vanaf de leeftijd van 4 jaar tellen mee) zich hebben opgegeven middels het aanmeldingsformulier of e-mail én het inschrijfgeld op rekening van de NVWC is bijgeschreven, wordt door loting bepaald wie er (helaas) moet afvallen. Deze loting zal op een nader te bepalen tijdstip doch voor de kampvergadering op 17 juni worden gehouden. Alle deelnemers worden op de hoogte gehouden wanneer de loting plaatsvindt.

Wie zich voor de datum van de loting terugtrekt of wie door de loting afvalt, ontvangt het gestorte inschrijfgeld terug. Wie zich na loting terugtrekt om welke reden dan ook, heeft geen recht op teruggave van het inschrijfgeld, omdat er dan al kosten zijn gemaakt.

Namens de NVWC

Saskia Janssen

Daniël Beuker

Aanmeldingsformulier

t.b.v. Zomerkamp 2008 in de Kampina

Hierbij geef ik mij op voor het Zomerkamp 2008

Naam:

Adres:

Telefoon/c.q.mobiel:

E-mailadres:

Deze opgave betreft tevens de volgende personen:

(kinderen met vermelding van leeftijd)

Gelieve de volgende gegevens te vermelden:

Wijze van vervoer naar /van het kampeerterrein/wil graag meerijden:

Kampeerausrusting:

- Kleine tent
- Grote tent
- Caravan
- Camper

Zal aanwezig zijn op de kampvergadering d.d. di.17 juni 20.00 uur: Ja/nee.

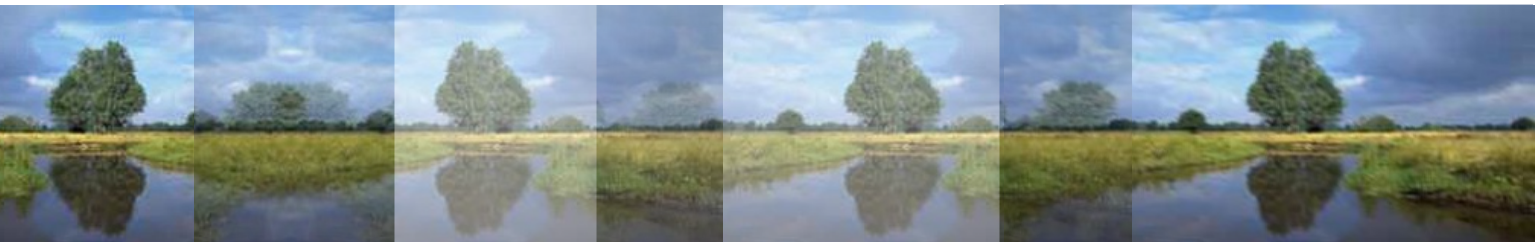
Opgave middels ingevuld formulier ingeleverd bij Saskia Janssen, Wilgenroos 12, 4102 KL, Culemborg. Alleen geldig door gelijktijdige overmaking van 15 euro op

rekening(postbank) 8831858 t.n.v. NVWC te Culemborg o.v.v. voorschot kamp Kampina.

Opgave per e-mail bij bestuur NVWC bestuur@nvw.nl met volledige gegevens conform dit formulier.

Opgave zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk vóór 31 mei 2008.

Voor nadere inlichtingen Saskia Janssen 0345-532868

Adressen

Contactadres:

Natuur-en Vogelwacht Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:

Kars Veling (voorzitter)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Gonda Baard (secretaris)
Martinus Nijhoffpad 13
4103 WP Culemborg
☎ 0345 - 52 13 94

Yme Jan Bosma (penningmeester)
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
☎ 0345 - 51 30 08

Algemene bestuursleden:

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
☎ 0345 - 51 01 50

Saskia Janssen
Wilgenroos 12
4102 KL Culemborg
☎ 0345 - 53 28 98

Stellen van vragen aan het bestuur
kan door te bellen of te mailen naar:
bestuur@nwwc.nl

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden, adreswijzigingen en
overige veranderingen in lidmaatschap
kunnen worden doorgeven via e-mail
aan: Toine van de Laar, lidworden@
nwwc.nl of het postadres van "De
Ketelvink".

Betaling geschiedt per
toegezonden acceptgirokaart.
Lidmaatschap per gezin/adres €15,00
per jaar. Postlidmaatschap €24,00 per
jaar. Opzegging minimaal een maand
voor het einde van het verenigingsjaar.

Coördinatoren:

Lezingen
dia-avonden en cursussen:
Kars Veling (*ad interim*)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Kampen
Saskia Janssen
Wilgenboom 12
4102 KL Culemborg
☎ 0345 - 53 28 98

Vogelwerkgroep incl. Nestkasten:
Theo Boudewijn (*ad interim*)
Akelei 42
4102 JM Culemborg
☎ 0345 - 51 35 02

Plantenwerkgroep:
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
☎ 0345 - 51 54 50

Insectenwerkgroep:
Rob van de Haterd
Burgemeester Verweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
☎ 0345 - 52 25 82

Vragen over insecten:
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Knotwilgenwerkgroep:
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
☎ 0345 - 51 43 58

Werkgroep Wintervoeding Vogels
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
☎ 0345 - 51 09 29

Tuin- en kluswerkgroep:
Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
☎ 0345 - 51 53 93

Begeleiding jeugdgroepen:
Wiel Rutten
A. Romein Verschoorpad 1
4103 VE Culemborg
☎ 0345 - 51 00 64

Bibliotheek werkgroep:
Jaaïke Bosma
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg

Boeken/verslagen/tijdschriften in
"De Ketelvink". Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak
Telefoon: ☎ 0345 - 51 30 08

Contact-adressen:

Dierenambulance Vianen:
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
☎ 06-51 11 12 90
e-mail: jolandevanderklis@hetnet.nl

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 0345 - 51 88 09

Steunpunt NME
Pauline Hoevenaars
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 0345 - 51 97 41
(dinsdag en woensdag)
☎ 0345 - 47 77 91
maandag t/m donderdag)
bezoek op afspraak
e-mail: nmeculemborg@wanadoo.nl

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu:
Milieuklachten gemeente Culemborg
☎ 0345 - 47 77 94
(tijdens kantooruren)
Na kantooruren politie
☎ 0900 - 88 44

Klachten meldlijn gemeente Culemborg
☎ 0345 - 47 79 59

*Buitengewoon opsporingsambtenaren
Culemborg*
P. Brosky ☎ 06-46 36 27 47
J. de Kaper ☎ 06-46 36 27 12

*Milieuklachten en
informatiecentrum (MKIC)*
☎ 026 - 359 99 99

Veldpolitie:
(Werkhoven)
Den Hartog: ☎ 0345 - 55 15 58
(Cothen)
Vrieliink: ☎ 0345 - 56 16 75
(Zeist)
Meldkamer: ☎ 030 - 692 48 24

*Algemene Inspectiedienst
AID groendesk*
☎ 030 - 669 26 40 of
☎ 030 - 669 26 63

Gemeentepolitie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
☎ 0900 - 88 44

Vereniging Milieudefensie:
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam

Milieudefensie Steunpunt Culemborg:
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
☎ 0345 - 53 30 97
e-mail: milieudefensie.culemborg@planet.nl

*Milieuwerkgroep
Noordwest-Betuwe:*
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
☎ 0345 - 51 43 58

*Werkgroep Milieu
Geldermalsen:*
Henk ten Berge
Twee Morgen 16
4196 JT Tricht
☎ 0345 - 57 39 74

Milieuwerkgroep Buren:
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
☎ 0345 - 50 20 61

Informatie:

Clubhuis:
"De Ketelvink" voormalig "Ketelhuis"
op Terweijde.

Het Vogeljaar:
Jaarabonnement door overschrijving
van €12,55 op girorekening van de
N.V.W.C., ondervermelding van
"Het Vogeljaar"

Verbandtas en -trommel:
Op excursie? Vergeet dan niet vanuit
de Ketelvink de linnen NWWC-rugtas
mee te nemen met EHBO-doesjes,
instructies en belangrijke
telefoonnummers.
Iets gebruikt? Meld dit dan bij het
bestuur: bestuur@nwwc.nl,
☎ 0345 - 52 13 94

Inleveren vogelwaarnemingen:
e-mail: waarnemingen@nwwc.nl
Invulformulier te vinden op
www.nwwc.nl of via de speciale bak
in "De Ketelvink"

Vogelopvang:
Alle "wilde" zoogdieren en vogels,
die hulpbehoevend zijn kunnen, na
overleg, gebracht worden naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 06-46 36 27 12

(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
☎ 0345 - 51 09 29

Postadres redactie Hak-al:
Cocky de Groot
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
☎ 0345 - 53 38 60
e-mail: redactie@nwwc.nl

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:

N.V.W.C.
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

AGENDA

April	12	zaterdag		Riviertelling
	14	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	16	woensdag	19.00	PWG op zoek naar Hongerbloempje
	16	woensdag	20.00	Nieuwe ledenavond
	18	vrijdag	20.00	Wilde orchideeën in Nederland
	19	zaterdag	9.30	Green Rangers
	26	zaterdag	9.00-14.00	PWG Alblasserwaard (Zomerklokje)
Mei	9&10	vrij-zaterdag		Big-Day VWG
	10	zaterdag	9.30	Green Rangers
	16	vrijdag		Excursie Zouweboezem
	17	zaterdag	9.00-14.00	PWG Amerongse Bovenpolder
	19	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	23	vrijdag	22.00	Nachtvlinderexcursie Zump
	31	zaterdag	9.30	Green Rangers
Juni	4	woensdag	19.00	Plantenexcursie Grassen
	9	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	21	zaterdag	9.30	Green Rangers
	30	maandag		Deadline extra Zomerconvoronde
Juli	14	maandag	20.00	Bestuursvergadering
Augustus	2	zaterdag		Trektellen
	9	zaterdag		Trektellen
	9	zaterdag	11.00	Libellenexcursie naar de Regulieren
	16	zaterdag		Trektellen
	23	zaterdag		Trektellen
	27	woensdag	19.00	Water- en oeverplantenexcursie
	29	vrijdag	19.00	Vleermuisexcursie
	29	vrijdag	20.30	Nationale Nachtvlindernacht
	30	zaterdag		Trektellen

26 mei deadline kopij *Hak-al*

Kijk voor het laatste nieuws op www.nwvc.nl